

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE 6 ŞUBAT 2023
KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREM SONRASI OLUŞAN
TRAVMA DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ**

Edanur EKER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAĞLIK VE BİYOMEDİKAL BİLİMLER (DİSİPLİNLERARASI)
ANABİLİM DALI

Danışman
Doç. Dr. Mümin POLAT

BURDUR -2024

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE 6 ŞUBAT 2023
KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREM SONRASI OLUŞAN
TRAVMA DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ**

Edanur EKER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAĞLIK VE BİYOMEDİKAL (DİSİPLİNLERARASI) BİLİMLER
ANABİLİM DALI

Danışman
Doç. Dr. Mümin POLAT

BURDUR -2024

TEŞEKKÜR

Yüksel lisans eğitimim ve tez dönemim süresince bana her türlü konuda destek veren, yardımlarını ve tavsiyelerini benden esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mümin POLAT'a, tez çalışmamda bana destek olan Sayın Doç. Dr. Giray KOLCU'ya, tez süresince yardımlarını esirgemeyen Ümmühan Meltem ÖZTÜRK, Pınar ÖNDER'e tüm bu süreçte maddi ve manevi her alanda desteklerini esirgemeyen annem Hamiyet EKER ve babam Saadettin EKER'e, kardeşlerim İclal EKER ve Necdet EKER'e, bu aşamada bana destek olan herkese çok teşekkür ederim.

ETİK BEYAN

“Üniversite öğrencilerinde 6 şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem sonrası oluşan travma düzeyinin belirlenmesi” başlıklı tez çalışmamdaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarını uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Doç. Dr. Mümin POLAT danışmanlığında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığımı beyan ederim.

Edanur EKER

Tarih:

İmza:

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK SAYFASI	ii
KABUL ve ONAY	ii
TEŞEKKÜR	iii
ETİK BEYAN	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar	vii
ŞEKİLLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Afet Nedir?	3
2.1.1. Afet Türleri	5
2.1.2. Afet Sonrası Süreçler Nelerdir?	7
2.2. Deprem	8
2.2.1. Deprem Oluşumu	8
2.2.2. Türkiye’de Deprem Oluşumu	9
2.2.3 Deprem Etkileri	10
2.3. Travma	12
2.3.1. Deprem Sonrası Gelişen Travmalar	13
2.3.2. Deprem Sonrası Ortaya Çıkan Stres Belirtileri	16
2.4. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi	18
2.4.1. 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi Öncesi ve Sonrası Süreçler	21
2.4.2. Deprem Sebebi Olacağı Etkilerden Korunma Yolları	24
2.4.3. Deprem Sırasında Alınabilecek Önlemler	25
2.4.4. Deprem Sonrasında Alınabilecek Önlemler	27
3. GEREÇ ve YÖNTEM	28
3.1. Gereç	28
3.2. Yöntem	28
3.2.1 Veri Toplama Araçları	29
3.2.2. Geçerlik Güvenirlik	30
3.2.3. Verilerin Analizi	31
4. BULGULAR	33
4.1. Cinsiyete Yönelik Bulgular	36
4.2. Öğrenim Görülen Sınıfa Yönelik Bulgular	37
4.3. Deprem Anında Bulunulan İllere Göre Bulgular	38
4.4. Öğrenim Görülen Bölüme Yönelik Bulgular	39
5. TARTIŞMA	42

5.1. Cinsiyete Yönelik Tartışma	42
5.2. Öğrenim Görülen Sınıfa Yönelik Tartışma	43
5.3. Deprem Anında Bulunulan İle Yönelik Tartışma	45
5.4. Öğrenim görülen bölüme yönelik tartışma	46
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	49
KAYNAKLAR	52
EKLER	58
EK1: Etik kurul izni	58
EK2: Ölçek kullanım izinleri	59
EK3: Ölçek	60
EK4: Gönüllü olur formu	62
ÖZGEÇMİŞ	63

TABLÖLAR

Tablo 3.1. Maddelerin güvenilirlik katsayısı	30
Tablo 3.2. Toplam puanların normal dağılım analizi	32
Tablo 4.1. Depremden etkilenen öğrencilerin frekans dağılımları	33
Tablo 4.2. Teste verilen cevapların frekans dağılımları	35
Tablo 4.3. Cinsiyete göre tanımlayıcı istatistik	36
Tablo 4.4. Cinsiyete göre mann-whitney u sonuçları	37
Tablo 4.5. Sınıflara göre tanımlayıcı istatistik	37
Tablo 4.6. Sınıfı göre kruskal-wallis sonuçları	38
Tablo 4.7. İllere göre tanımlayıcı istatistik	38
Tablo 4.8. İllere göre kruskal-wallis sonuçları	39
Tablo 4.9. Bölümlere göre tanımlayıcı istatistik sonuçları	40
Tablo 4.10. Bölüme göre kruskal-wallis sonuçları	41

ŞEKİLLER

Şekil 2.1. Doğal ve insan kaynaklı afet türleri (Demirbaş Kurtoğlu, 2023)	6
Şekil 2.2. Türkiye deprem bölgeleri haritası (AFAD, 2023).	10
Şekil 2.3. 6 Şubat 2023 tarihinden itibaren 20 Mart 2023 tarihine kadar bölgede gerçekleşmiş olan depremler (Tekin ve Okuyan Akcan, 2023).	19
Şekil 2.4. 6 Şubat Depremi sonrası çıkan İskenderun Limanı yangını (Dünya Gazetesi, 2023)	21
Şekil 2.5. 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi öncesi ve sonrası (Anadolu Ajansı, 2023)	22
Şekil 2.6. Deprem sırasında yapılması gereken çök kapan tutun hareketi (Tempo Online, t.y.)	26

SİMGELER ve KISALTMALAR

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
CRED	Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (Afetlerin Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi)
TAMP	Türkiye Afet Müdahale Planı
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Örgütü)

ÖZET

Üniversite Öğrencilerinde 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Deprem Sonrası Oluşan Travma Düzeyinin Belirlenmesi

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye’de Kahramanmaraş merkezli 11 ili etkileyen yaklaşık 9 saat ara ile 7.7 ve 7.6 şiddetinde iki deprem gerçekleşmiştir. Bu depremin, yıkıcı ve fiziksel etkilerinin yanında travmaları da beraberinde getirmiştir. Bu araştırmanın amacı 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremlerde depremi yaşamış üniversite öğrencilerinin travma düzeylerinin; cinsiyetlerine, öğrenime devam ettikleri sınıfa, öğrenim gördükleri bölüme ve depremi yaşadıkları ile göre farklılaşmasını incelemektir. Araştırmanın örneklemini Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi’nde öğrenim gören 100 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenciler tesadüfi olarak seçilmiş ve araştırmanın verileri anket çalışması ile toplanmıştır. Veriler “Depreme Maruz Kalan Bireylerin Psikolojik Etkilerini Belirlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği” olmak üzere iki farklı veri toplama aracı ile toplanmıştır. Veriler istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. İlk olarak verilerin dağılımı araştırılmış ve normal dağılım göstermediği görülmüştür. Normal dağılım göstermemesi üzerine analizlere parametrik olmayan, Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis-H testleri ile devam edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre üniversite öğrencilerindeki travma düzeyleri, cinsiyet ve öğrenime devam edilen sınıfa göre farklılaşırken depremin yaşandığı anda bulunulan ile ve öğrenime devam edilen bölüme göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Kahramanmaraş, Travma

ABSTRACT

Determination of the Trauma Level in University Students After the 6 February 2023 Kahramanmaraş Centered Earthquake

On February 6, 2023, two earthquakes with magnitudes of 7.7 and 7.6 occurred approximately 9 hours apart, affecting 11 provinces in Turkey, centered in Kahramanmaraş. In addition to the destructive and physical effects of this earthquake, it also brought trauma. The aim of this research is to determine the trauma levels of university students who experienced the earthquake in the Kahramanmaraş-centered earthquake that took place on February 6, 2023; To examine the differentiation according to their gender, the grade they continue their education in, the department they study in and the earthquake they experienced. The sample of the research consists of 100 students studying at Burdur Mehmet Akif Ersoy University. Students were selected randomly and the data of the research was collected through a survey. Data were collected with two different data collection tools: "Attitude Scale for Determining the Psychological Effects of Individuals Exposed to Earthquakes" and "Post-Earthquake Trauma Level Determination Scale". The data were analyzed with a statistical package program. First, the distribution of the data was investigated and it was found that it did not show a normal distribution. Since it did not show a normal distribution, the analyzes were continued with non-parametric Mann-Whitney U and Kruskal Wallis-H tests. According to the results of the analysis, it was observed that the trauma levels of university students differed according to gender and grade of education, but did not differ according to the province at the time of the earthquake and the department of education.

Keywords: Earthquake, Kahramanmaras, Trauma

1. GİRİŞ

Günlük hayatımızın akışını ve işlerimizi aksatan ya da durdurabilen, elimizdeki tüm imkânların eksik kaldığı durumları afet olarak nitelendirebiliriz (Bala, 2021). Afetler geçmişten günümüze kadar uzanan, insan yaşamının var olduğu her dönemde meydana gelmektedir. Afetler bizler için; fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan olumsuzluklar oluşturmaktadır. Afetler yüksek oranda bizlerin kontrol edemeyeceği biçimde gerçekleşir, ciddi can ve mal kayıplarına sebep olmaktadır. Yaşanan bir olayın afet olarak gösterilebilmesi için belli bir oranda insanları ve o insanların yaşadığı çevreyi etkileyecek kadar büyük olması gerekmektedir (Yılmaz, 2017)

Afet türleri arasında deprem; en sarsıcı ve yüksek oranda kayba sebebiyet veren afetler arasında yer almaktadır. Deprem; yer kabuğu içerisindeki kırılmalar sebebiyle beklenmeyen bir zamanda açığa çıkan titreşimlerin, dalgalar yoluyla yeryüzüne yayılarak sarsması olayıdır (Bozdoğan, 2023). Depremin oluşturduğu şiddet, depremin büyüklüğüne göre değişmekle birlikte yeryüzündeki yapıları yıkarak can ve mal kayıplarına sebep olabilmektedir.

Ülkemiz olan Türkiye’de son zamanlarda yaşadığımız, asrın felaketi olarak nitelendirilen iki deprem yaşanmıştır. Bu deprem 6 Şubat 2023 tarihinde, saat 04.17 ve 13.24’te merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde meydana gelmiştir. Depremlerin şiddetleri 7.7 ve 7.6 olarak açıklanmıştır. Bu depremler ülkemizin 11 farklı ilinde hissedilmiş, binlerce can ve mal kaybına sebep olmuştur (Tekin ve Okuyan Akcan, 2023).

Ülkece zor zamanlar yaşadığımız ve bizleri derinden etkileyen bu afet, kişisel ve ekonomik açıdan problemler oluşturmasının yanında psikolojik yönden de büyük zararlar vermiştir (Cengiz ve Peker, 2023). Bireylerin afeti şiddetli boyutlarda yaşaması sonucunda bireylerde travma oluşabilmektedir. Şar (2017), olağan gündelik yaşamı aşan büyüklükte olaylar (savaş ve terör gibi), strese neden olan olayların da insanlar üzerinde ruhsal yönden travma riskini arttırdığını ifade etmiştir. Bireylerde oluşan travma; bireylerin afete önceden hazır olup olmamalarına, afetin şiddetine,

afetin türüne ve bireylerin kişilik özelliklerine göre farklılaşabilmektedir. Bunun neticesinde bireylerin yaşayacağı farklı travmalar, bireylerin davranışlarını da farklılaştırabilmektedir (Kirman, 2023). Shaw ve ark. (1996), doğal afete maruz kalan bireylerin davranışsal ve duygusal problemlerinin afetin üzerinden yaklaşık iki yıl geçse de yüksek düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir. Dolayısıyla bireylerde oluşan travmaların etkisi bireyleri uzun süre etkileyebilmektedir.

Sosyal medyada depremzedelerin yaralı, ölü gibi uygunsuz hallerinin paylaşılması depremzedeler için büyük bir travma kaynağı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla depremi yaşayan insanların yaşadıkları travmanın yanında sosyal medyanın da olumsuz etkileri görülmüştür. Bu durumun psikososyal açıdan oldukça riskli olduğu ve toplumun sağlığını olumsuz yönden etkileyeceği düşünülmektedir (Yıldırım, 2023).

Araştırmamızda; 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli meydana gelen ve 11 ili etkisi altına alan deprem felaketini yaşamış, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin olası travma düzeyini belirlemeye yönelik bir çalışma yapılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin travma düzeyleri; cinsiyete, öğrenim görülen sınıfa, öğrenim görülen bölüme ve depremzedenin depremi yaşadığı ile göre etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle çalışmada, depreme maruz kalan bireylerin psikolojik etkilerini belirlemeye yönelik tutum ölçeği ve deprem sonrası travma düzeyini belirleme ölçekleri kullanılarak travma düzeyleri incelenmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

Doğanın kendi içinde düzenli bir işleyişi vardır. Jeolojik ve meteorolojik kaynaklı doğa olayları bu düzene dahildir. Doğa olayları ise oluşumu ve gelişimi açısından insanların düzenleyemediği olaylar olarak tanımlanır. Deprem, heyelan, sel gibi birçok doğal olayları bu döngü içerisinde yer alır (Yolcu, 2021).

Afetler ise geçmişten günümüze, insanlık tarihi boyunca süregelmektedir. Afetler; insanlar ve diğer canlıların yaşamını tehlikeye sokabilen, sona erdirebilen, yaşamımızı sürdürebilmemiz için gerekli imkânları yok eden olaylardır. Ayrıca afetler psikolojik problemlere de sebep olabilmektedir (Serhat, 2021). Afetler beşeri ve doğal olarak ikiye ayrılmaktadır (Yılmaz, 2017). Deprem, heyelan, sel gibi doğa olaylarının büyük zararlar verdiği durumları doğal afet olarak nitelendirebiliriz.

Doğal afetlerin verdiği zararlar sonucunda birden fazla kurum ve kuruluşun uyum içerisinde çalışması gerekebilir. Afetlerin büyüklüğü genelde yaşanan durum sonucunda kaybedilen canlar, yaralanmalar, yapılarda meydana gelen zararlar ve sebep olduğu sosyal ya da ekonomik zararlarla açıklanabilmektedir. Bu faktörler arasında en önemli olanı insan hayatı olduğu için kamuoyu afetin büyüklük derecesini yaşanan can kayıplarına ve yaralanmaların çokluğu ile değerlendirme yönelimindedir. Afetin meydana geldiği alanlarda, sebep olduğu olumsuz durumdan ciddi oranda etkilenebilmesi ve acil yardıma ihtiyaç duyulması halinde yetkili kişilerin “Afet Bölgesi” ilanına gerek duyulmadan o alan afet bölgesi olarak belirlenir (Erkal ve Değerliyurt, 2009).

2. 1. Afet Nedir?

Afetin tanımına baktığımızda Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Örgütü (UNHCR) şu şekilde açıklamıştır; toplumun ya da toplumun bir kısmının sahip oldukları imkânların yetersiz kalacağı seviyede ekonomik açıdan ve fiziksel, sosyal yönden kayıplara uğratabilecek beklenmedik bir şekilde hayatı ve insan yaşamındaki düzeni durduran ya da erteleyen doğal, insan veya teknolojik kaynaklardan doğan her türlü durumun çıkardığı sonuç olarak tanımlamıştır (Bala, 2021).

Afet sözcük anlamı bakımından yıkım ve kıran anlamlarına gelen Arapça kökenli bir sözcüktür. Literatürde afetin tanımı olarak farklı sonuçlar çıksa da temel olarak hepsi birbiriyle benzerdir. Genel anlamda afet, insanlara zarar veren durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Bozdoğan, 2023). Türk Dil Kurumu ise afeti türlü doğa olaylarının neden olduğu yıkım olarak ifade etmektedir (Türk Dil Kurumu, 1992). Bir olayın afet olarak tanımlanabilmesi için belli bir miktar para değerinin üzerinde yıkımın, tahribatın olması, belirlenen bir sayının üzerinde ölümün ve yaralanmanın gerçekleşmesi gerekir (Yılmaz, 2017). Afetlerin Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi'ne (CRED) göre gerçekleşen bir olayın afet olarak nitelendirilebilmesi ve veri tabanına alınabilmesi için bazı kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler; 10 veya daha fazla insanın can kaybının olması, 100 veya daha fazla insanın olaydan etkilenmesi, uluslararası yardım çağrısının verilmesi ve acil durum ilan edilmesi. Belirlenen kriterlerden en az birinin gerçekleşmesi olayın afet olarak nitelendirilmesi için yeterlidir (Bozdoğan, 2023).

Giderek artan afetler toplumumuzu birçok açıdan olumsuz yönde etkilemekte ve zayıflatmaktadır. Afete dayanıklı toplulukların oluşması demek o toplumun geleceğini korumanın en önemli ve etkili yollarından biri anlamına gelir. Başarılı afet yönetiminin gerçekleşmesinde önemli bir konuma sahiptir (Şen, 2021).

Afetlerde risk yönetimi; gerçekleşecek olan bir afetin öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılacak olan planlamaların farklı olan birçok disiplinin iş birliği ile ele alınması olarak ifade edilmektedir. Türkiye çapında geçmişte afet yönetimi için birçok kuruluşa hizmet verilirken 17 Haziran 2009 tarihinde tek bir elden yürütülmesini sağlayan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur. 2014 yılında da Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) hazırlanmıştır (Karaağaç, 2023).

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), afetlere karşı etkili bir müdahaleyi gerçekleştirmek hedefiyle oluşturulmuştur. Müdahale alanlarında daha hızlı ve koordineli çalışılması için ana ve destek olmak üzere iki farklı hizmet alanı oluşturulmuştur. Ana çözüm hizmet grubunda sorumlu olan kurum ve kuruluşlardır. Kurum ve kuruluşlar hizmet grubunun planlarının yapılması ve uygulanması aşamalarından sorumludurlar. Destek çözümde ise ana çözümce belirlenen görev ve

sorumlulukları olan özel sektörler, kurumlar ve kuruluşlar gösterilir (Koç ve Yalçın, 2023). TAMP'ta birçok bakanlık görev almaktadır. Bunların içerisinde aile ve sosyal hizmetler bakanlığı, içişleri bakanlığı ve sağlık bakanlığı yer almaktadır. Sağlık bakanlığı afet yönetimi aşamasında aktif olarak rol oynamaktadır. Özellikle doğal afetlerin yaşandığı illerde gerçekleşen salgınların ve yoğun göçlerin yaşanması durumunda ilk 72 saatte bazı hizmetlerin sunulması gereklidir. Bu hizmetler; afet bölgelerindeki hastaneler, sahra hastaneleri, afet bölgesine uzak olan hastaneler ya da afetten dolayı olarak az hasar alan hastaneler, acil yardım istasyonları gibi alanların kurulması ve yönetilmesidir (Karaağaç, 2023).

Afetler doğal, hibrit ve insan kaynaklı olarak ayrılır ve tüm felaket olaylarını kapsadığına inanılır. Tüm afetlerin ortak noktası vardır o da ciddiyettir. Afet türlerinin iyi anlaşılması onların doğru sınıflandırılmasına ve daha iyi analiz edilmesine olanak sağlar (Shaluf, 2007).

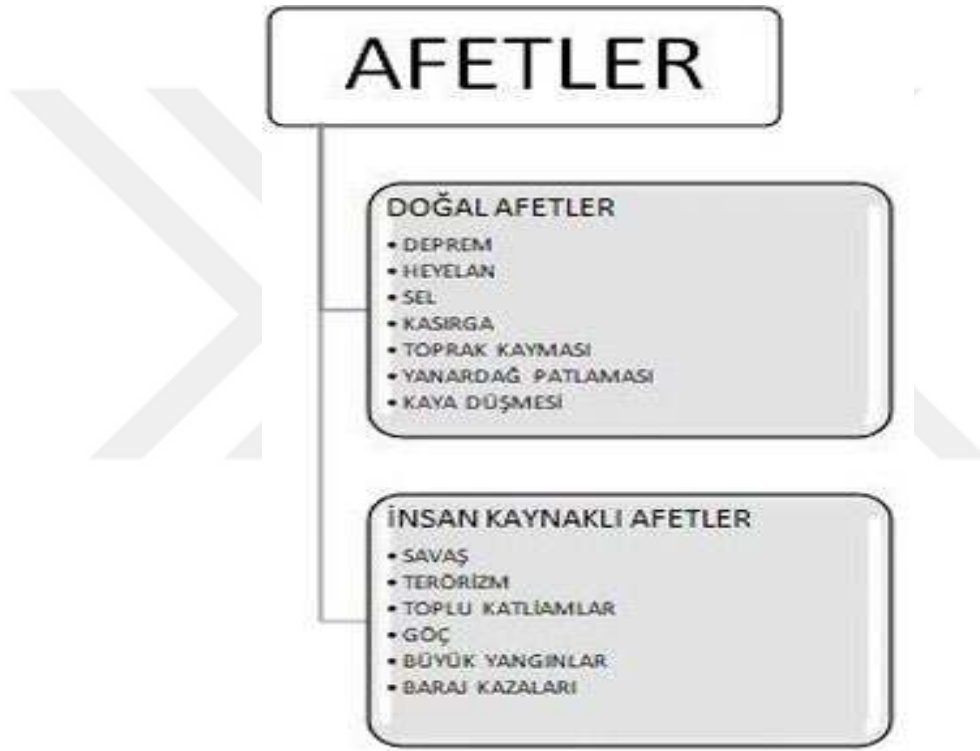
2.1.1. Afet Türleri

Afetler çok çeşitli olarak ortaya çıkabilir. İnsan kaynaklı veya doğal olarak, ani olarak ortaya çıkan (yangın, kasırga, tsunami gibi) ya da uzun süren başlangıcı olarak (kuraklık ya da iç çatışma gibi) farklı şiddetlerde ve farklı sosyal, fiziksel etkilerle gelişebilir (Brown ve ark. 2011).

Afet türlerine bakıldığında 31 farklı doğal afetin 28 tanesi meteorolojik kaynaklı oluşmaktadır. Meteorolojinin etkileri olarak yağış, sıcaklık ve basınç gösterilebilir. Jeolojik kaynaklı afetlerin temelinde ise yer kabuğu ya da yer yüzeyi etkili olmaktadır. İnsanların oluşturduğu ve birden çok toplumu etkisi altına alan afet türüne ise sosyal afet denilir. Bir diğer afet türü olan teknolojik afetlerde ise temelinde insan kaynağı olabildiği gibi endüstriyel ve nükleer kaynaklı kazalar da bu gruba dahil edilen bir afet türüdür (Eflanili, 2021).

Afet çeşitlerini sınıflandırırken bazı kaynaklar iki, bazı kaynaklar ise üç kategoride sınıflandırmıştır. Türkiye'nin afetler konusundaki en yetkili kurumu olan içişleri bakanlığına bağlı afet ve acil durum yönetim başkanlığı (AFAD) afet türlerini

iki kategoride sınıflandırmıştır. Bu kategorileri doğal ve insan kaynaklı afetler olarak ele almaktadır. Afet türlerinin sınıflandırılmasında etkili olan faktörler o toplumun gelişmişlik düzeyi, yaşamış oldukları coğrafya, sosyal ve ekonomik konumlarıdır. Bu sebepten dolayıdır ki sosyal ve ekonomik düzeyde kendini geliştirmiş olan toplumlarda bazı yaşanan olaylar afet olarak ele alınırken aynı durum ile karşılaşan sosyal ve ekonomik yönden geride yer alan toplumlarda ise olağan olarak karşılanır. Üstelik gerçekleştiği zamanda afet olarak görülmeyen olayların zaman geçtikçe afet olarak kabul edildikleri de görülmüştür (Yılmaz, 2017).

Şekil 2.1. Doğal ve insan kaynaklı afet türleri (Demirbaş Kurtoğlu, 2023)

Afetlerden sonra afet bölgelerindeki ihtiyaçlar kaçınılmazdır. Bu yüzden acil servisler ve diğer kuruluşlar afet öncesinde planlamalı ve afet anında hemen durumu yönetmelidir. Acil durum ve afet yönetimindeki bilgilerini, becerilerini, zamanlarını ve kaynaklarını insanlara yardım etmek amacıyla kullanmalıdırlar (Whittaker ve ark. 2015).

2.1.2. Afet Sonrası Süreçler Nelerdir?

Afet sonrası süreçler yaşanan afetin büyüklüğüne göre farklılık göstermekle birlikte kişilerin verdiği tepkiler ve daha birçok faktöre göre de değişiklik gösterebilir. Özkan ve Çetinkaya Kutun (2021), çalışmasında afet sonrası süreçleri psikolojik şok süreci, tepki süreci, farkındalık süreci ve iyileşme süreci olmak üzere dört başlıkta sınıflandırmıştır.

Psikolojik Şok Süreci: Kişilerde fizyolojik tepkilerin oluşumu, odaklanmada sorunların yaşanması, unutkanlık hâli, halüsinasyon görmeler gibi problemler oluşabilmektedir ve bu süreç 24 saatten daha uzun devam edebilir.

Tepki Süreci: Afetlerden sonra iki ile altı gün arasında oluşabilmektedir. Kişilerde ruhsal olarak korku hâli, kaygılı ve sinirli bir yapının dışında fiziksel yönden de bulantı durumu, kalp çarpıntısı, sürekli bir hareket hâlinde olmak gibi durumlar gözlenebilir.

Farkındalık Süreci: Afetten sonraki bir haftanın sonunda görülmektedir. Afettede yaşadığı durumu bilmek istemez, duygularda artışla beraber yas süreci gelişir ve çatışmalar ortaya çıkabilir.

İyileşme Süreci: Afetin ardından uzun bir süre geçmesinden sonra, yaşadığı olaya uyum sağlamaya başlar. Sakinleşir ve aynı zamanda afeti yaşamının bir parçası olarak görür ve bu durumu kabullenmeye başlar.

Bu döngü her kişide farklılık gösterebilir. Beklenmedik bir krizle karşılaşabileceğimiz gibi aşırı sakin olan bireylerle de karşılaşabiliriz (Özkan ve Çetinkaya Kutun, 2021).

Türkiye, tektonik, jeolojik yapısından ve meteorolojik özelliklerinden dolayı her dönemde çeşitli doğal afetlerle karşılaşan bir ülkedir. Meydana gelen doğal afetler büyük oranda can kayıplarına, insanların yaralanmasına ve maddi hasara sebebiyet

vermiştir. Türkiye’de öncelikli olarak depremler olmak üzere, erozyon, sel, heyelanda doğal afetler arasındadır (Ergünay, 2007).

2.2. Deprem

Deprem yer kabuğu içerisindeki kırılmalar sebebiyle ortaya çıkan beraberinde titreşimlerin dalgalar yoluyla geçtikleri her ortamı sarması olayına denir. Yer altından gelen bir uğultu ile başlar ve devamında gürültü ile birlikte azdan çoğa doğru yükselen bir sarsıntı ile çevrede hissedilir. Depremin önceden tahmin edilmesi mümkün olamayacağı gibi depremin etkileri, depremin büyüklüğüne, yaşanan çevrenin nüfusuna, o bölgenin özelliklerine ve depremin derinliğine bağlı olarak değişiklik gösterebilir (Edemen ve ark., 2023).

2.2.1. Deprem Oluşumu

Depremler, yer kabuğu içerisinde meydana gelen kırılmalar sebebiyle açığa çıkan enerjinin yayılımı sonucu geçtikleri her ortamı ve yeryüzünü kuvvetli bir biçimde sallaması olayı olarak adlandırılır. Yerkürenin iç dinamikleriyle bağlantılı olarak ortaya çıkan depremler farklı faktörler açısından değişik etkiler gösterebilir (Bozdoğan, 2023). Doğal afet türleri arasında yer alan depremler çok fazla göçe sebep olmakla beraber insan hayatını tehdit eden ve kontrolü güç olan yıkıcı bir afet türü olarak kabul edilmektedir (Demirbaş Kurtoglu, 2023).

Depremlerin ortaya çıkma nedenlerine bakıldığında çeşitli türlerden kaynaklı olabildiği karşımıza çıkmaktadır. Edemen ve ark. (2023), çalışmasında deprem çeşitlerini oluşum yönünden tektonik deprem, volkanik deprem, çöküntü deprem ve deniz depremleri olarak ifade etmiş ve açıklamışlardır:

Tektonik Deprem: Levhaların hareketinden kaynaklı olarak ortaya çıkan deprem türünü tektonik olarak adlandırırız ve bu tür depremler genellikle levhalar sınırlarında oluşurlar. Dünya üzerinde meydana gelen depremlerin ortalama %90’ı tektonik deprem grubuna dahildir ve Türkiye’de gerçekleşen depremlerin büyük bir kısmı da bu tür depremlerdir.

Volkanik Deprem: İkinci tip deprem olarak bilinmektedir. Yerin oldukça altında olan erimiş halde bulunan maddelerin yüzeye çıkışı esnasındaki kimyasal ve fiziksel durum karşısında açığa çıkan gazların oluşturduğu patlamalar sonucunda bu tarz depremler meydana gelmektedir. Türkiye’de aktif olarak yanardağ bulunmadığı için ülkemiz bu tür depremlerle karşı karşıya kalmamaktadır.

Çöküntü Deprem: Yerin altında yer alan boşlukların, maden ocaklarında bulunan tünellerin, kolayca eriyebilen çatlak ve kırıkların yaygın olduğu bölgelerde ortaya çıkabilmektedir. Taşların bulunduğu arazilerde erime yoluyla oluşan boşluklar tavan blokunun çökmesi sonucu ortaya çıkarlar. Enerjilerinin düşük olmasından dolayı hasarı düşük ve hissedilme alanı sınırlıdır.

Deniz Depremleri: Denizin en dibinde gerçekleşen deprem türüdür. Gerçekleşen bu depremden sonra kıyılara kadar ulaşan ve çoğunlukla büyük zararlara sebebiyet veren dalgalar meydana gelir ve bu duruma da tsunami denir (Edemen ve ark., 2023).

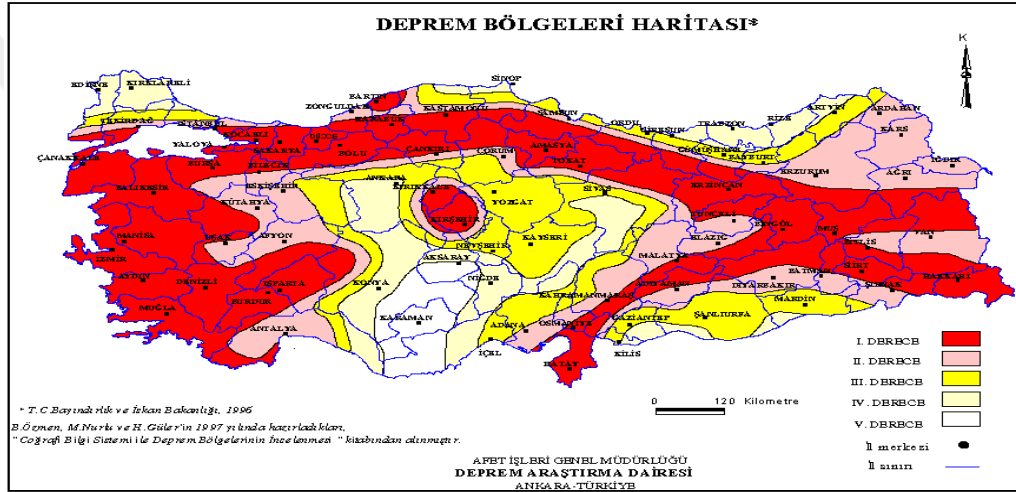
2.2.2. Türkiye’de Deprem Oluşumu

Türkiye, Avrupa ve Asya arasında yer alan 780 bin km²’lik toprağa sahip olan bir ülkedir ve dünya üzerindeki karasal büyüklüğün %0,5’ini oluşturmaktadır. Ülkemizin %92’si fay hatları ile çevrilidir ve kentsel oluşumların büyük çoğunluğundan fazlası birinci ve ikinci deprem bölgesini oluşturmaktadır. Genel olarak bakıldığında diğer afetlere oranla depremin oluşturduğu ekonomik kayıp daha fazladır (Akkaş, 2023).

Ülkemiz, meteorolojik, topografik ve jeolojik yapısı itibariyle, öncelikli olarak depremler olmak üzere diğer afet türleri olan; sel, çığ, heyelan, kaya düşmesi gibi afetlerle de sıkça karşılaşmaktadır. Bu nedenle afet kaynaklı can ve mal kayıplarının fazlaca yaşandığı ülkelerden biri olarak gösterilebilir (Bozdoğan, 2023).

Yeryüzünün en hareketli deprem kuşaklarının arasında yer alan Türkiye; Akdeniz, Alp Himalaya deprem kuşağında yer almaktadır. Bu kuşak, dünya üzerinde

gerçekleşen depremlerin oransal olarak yüzde yirmisinin oluşturmaktadır. Ülkemizde de yaklaşık olarak her beş yılda bir büyük yıkımlara sebebiyet vermektedir (Filiz ve ark., 2023). Bunun neticesinde de ülkemiz depremin beraberinde getirdiği her türlü acı ile de karşı karşıya kalmaktadır (Kalaycı ve ark., 2023). Geçmiş yıllarda ülkemizde birden çok yıkıcı depremle karşılaştığımız gibi gelecek dönemlerde de sık sık karşılaşacağımız aşıkardır. Bu depremlerin beraberinde getireceği kayıplar oldukça muhtemeldir. Deprem bölgeleri haritasına bakıldığında Türkiye'nin % 92'si deprem bölgesindedir ve bu oran bizlere oldukça risk altında olduğumuzu göstermektedir (İşçi, 2008).

Şekil 2.2. Türkiye deprem bölgeleri haritası (AFAD, 2023).

Türkiye'nin iklim koşullarına bakıldığında ortaya çıkan doğal afetlerin çoğunluğu meteorolojik kaynaklıdır. İçişleri bakanlığı afet ve acil durum yönetimi başkanlığı yoluyla verilen verilerde 1900 ve 2017 yılları arasında 6.0 şiddetinin üstünde gerçekleşen 210 depremin gerçekleştiği ve 86802 kişinin can kaybına sebep olduğu bildirilmiştir (Eflanili, 2021).

2.2.3 Depremin Etkileri

Afetlerin sebep olduğu zararlar göz önüne alındığında fiziki kayıpların yanında psikolojik sosyal ve ekonomik açılardan da önemli etkileri bulunmaktadır (Altun,

2018). Marangoz ve İzci (2023), çalışmalarında depremin sosyal etkilerini iletişim, sosyal yaşam, sağlık, eğitim ve konuta etkileri başlıklarında ele alıp açıklamışlardır;

İletişime Etkileri: Yaşanılan deprem sonrasında sosyal destek ve sosyal bağlantılar ruh sağlığını iyileştirme yönünde önemli rol oynar ve travmaların daha kolay atlatılmasını sağlamaktadır. Deprem gibi afetler yaşamı tehdit eden, can kayıplarına ve yıkımlara sebep olduğundan dolayı duygusal destek bu yönden oldukça önemlidir.

Sosyal Yaşama Etkisi: Depremi diğer afetlerden ayıran en belirgin özelliği uyarı vermeden şiddetli bir şekilde gerçekleşmesidir. Sebep olduğu etkiler uzun bir süre devam etmektedir. Hasar alan bölgelerin yeniden inşa edilmesi veya onarılması gibi süreçler uzun yıllar sürebilmektedir. Dolayısıyla yaşanan bu felaket sürecine uyum sağlamak kolay olmayacaktır. Felaket beraberinde uyku bozuklukları, depresyon ve kötü madde kullanıma isteği gibi psikolojik rahatsızlıklara neden olabilmektedir.

Sağlık Üzerindeki Etkisi: 6 Şubat'ta gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremde can kaybı sayısı 2023 Mart ayının ortasına kadar ortalama olarak 50.000 civarındadır. 126.000 kişinin de yaralandığı bildirilmiştir. Geriye kalan milyonlarca kişi kurtulmuştur fakat olumsuz hava koşulları sebebi ile çadırlarda ve konteynerlerde zorlu hayat mücadelesi vermişlerdir. Afet sonrası dönemde ise duş, su, temizlik ve hijyen gibi ihtiyaçlarda da zorluklar çekmişlerdir. Bunun dışında insanlarda fiziksel ve psikolojik stres durumları olabileceği gibi travmalardan dolayı yaşam kaliteleri de olumsuz olarak etkilenmiştir.

Eğitime Etkileri: Afet bölgelerinde ortalama olarak 7.1 milyon öğrenci ile yaklaşık 20.344 öğretmen ve 281.927 eğitim personeli için eğitim kesintiye uğramıştır. Okullar ciddi oranda hasar görmüştür ve eğitime 3 ile 7 hafta arasında ara verilmiştir. Öğrencilerin eğitimlerinin daha fazla akasmaması için öğrenciler deprem bölgesi dışındaki diğer kurumlara yerleştirilmiştir.

Konut Üzerindeki Etkileri: Depremlerin en büyük etkisinden biri de konutlar üzerine olmaktadır. Yaşanılan bu büyük depremde binlerce müstakil ev ve apartmanlar yıkılmış olup çok sayıda yapı hasar almıştır. Hasar alan ve yıkılan konutlar toplum sağlığı yönünden önemli ölçüde tehlike kaynağıdır (Marangoz ve İzci, 2023).

Birçok faktör gibi depremin şiddetine bağlı olarak yaşanan olumsuzluklar; evsizlik oranı, yakın çevreden kayıplar dikkat edilmesi gereken ruhsal sağlık problemlerine yol açabilir. Yaşanılan afet sonrasında fiziksel olarak engellilik, çeşitli enfeksiyona bağlı hastalıklar ve salgınlar gibi birçok sağlık problemleri ortaya çıkabilir. Bunlara ek olarak depresif bulgular, anksiyete belirtileri ve yaşanan olaydan kaynaklı travma sonrasında stres bozukluğu gibi psikolojik problemler ortaya çıkabilmektedir. Psikolojik travmalar, kişilerin duygusal, zihinsel ve fiziksel açıdan zarar görmesini, yaşamına zarar veren ve kişiyi ruhsal sıkıntılara sürükleyen trajik olaylar bütünüdür (Kula, 2002).

2.3. Travma

Biz insanlarda, bebeklik döneminde başlayan ve yetişkinlik döneminde de devam eden, yaşamımızın her noktasında olan güven duygusu bizler için önemli bir yere sahiptir. Bu durum yaşamın kontrolünün sanki bizim elimizde olduğunu benimsettirerek güvende hissetmemizi sağlar. Ancak depremde olduğu gibi kontrolümüzün dışında gerçekleşen ve zamanını bilmediğimiz durumlarda insanlar kontrolü kaybeder ve güven eksikliği açığa çıkar bu durum ise kişiler üzerinde toplumsal ve ruhsal açıdan problemlere neden olur (Bala, 2021).

Travma kavramı, Eski Yunanca'da deri bütünlüğünün bozulduğu herhangi bir durumun oluşması olarak tanımlanırken sözlükteki anlamında ise bir tepki sonucu dışarıdan gelen uyaranla insan vücudunun yapısını bozan durum olarak ele alınmıştır. Travmalar, ruhsal ve fiziksel travma olarak iki alt başlık altında ele alınmaktadır. Deprem sonrasında fiziksel travmalar olarak; kafatası- pelvis- vertebra kırıkları, ezilmeler, kanamalar, nörolojik sıkıntılar gösterilirken ruhsal travma varlığını ise yakınların kaybı, insanları derinden etkileyen durumların yaşanması, risk teşkil edecek olaylarla karşı karşıya kalınması gösterilebilir (Korucu ve Özer Kaya, 2023).

Filazoğlu Çokluk (2023), çalışmasında travmanın etkilerini davranışsal, zihinsel, fiziksel ve duygusal yönden dört başlık altında incelemiştir ve bu durumdan dolayı şunları söylemiştir;

- İnsanların travmatik bir olayın içinde olup yaşıyor olmaları ya da olayın gerçekleştiği bölgeye yakın bulunmaları bu durumdan çok fazla etkilenmelerine neden olmaktadır.
- İnsanların travmatik bir olayın içinde bulunduğu süre etkilenme seviyesini de arttırmaktadır.
- İnsanların travmatik bir durum karşısında ölüm korkusunu yaşamaları neticesinde o olaydan etkilenme seviyeleri de artmaktadır.
- İnsanlarda travma öncesinde sahip olunan olaylar karşısında olumlu başa çıkma yöntemlerinin olması etkilenme seviyesini düşürmektedir.
- İnsanlara travmatik bir olayın yaşandığı sırada ya da sonrasında yeterli düzeyde sosyal destek verilmesi durumunda travmatik olaydan etkilenme seviyesi de düşmektedir.
- Çocukları anne ve babalarından gördükleri olumsuz tepkiler travmatik yönden daha fazla etkilemektedir (Filazoğlu Çokluk, 2023).

2.3.1. Deprem Sonrası Gelişen Travmalar

İnsanların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde daha fazla meydana gelen depremler, beraberinde toplumsal düzeni bozmakla birlikte sosyal problemlere de sebep olmaktadır. Bu yönüyle de kişilerin ruh sağlığını kötü yönde etkilemektedir. Deprem sonrası gelişen travma sonrası stres bozukluğunun en önemli özellikleri afet anı ile ilgili tekrar eden düşünceler, deprem anını tekrar hatırlatabilecek durumlar, yalnızlık, uyku problemleri, sinirlilik ve dikkat dağınıklığıdır. Yaşanılan bu durum

deprem sonrası kişilerde ortalama olarak %10 ile %15 oranında görülen psikolojik problemlerden biri haline gelmiştir (Fırat, 2022).

Deprem bir doğa olayı olması sebebiyle biz canlılara karşı yaklaşımı oldukça tarafsızdır. Tüm diğer doğa olaylarından kaynaklı afetler gibi depremde de etkilediği çevrede sınıfsal ayrım, dinsel ya da milliyet ayrımı gözetmez fakat yaşattığı etkileri o toplumun kültürel değer ve inançlarının bunların yanında sosyal kurallarının ve siyasal durumlarına göre farklılık gösterebilir. Genel olarak bakıldığında insanların depreme karşı tepkileri farklılık gösterebilir. İnsanların depremi algılama ve yönetme biçimleri tamamen insanların yapısıyla alakalıdır (Erdoğan, 2023).

Depremler aynı zamanda kitlesel travma sebepleri arasında gösterilmektedir. Yaşanılan büyük depremlerin ardından fazla sayıdaki kişileri doğrudan veya dolaylı yoldan etkileyerek travma oluştururken olayı yaşamayan kişilerde de ruhsal açıdan tepkiler gözlenmektedir. Şahit olunan afet karşısındaki çaresizlik ve olayla baş edememe durumu çok fazla kişiyi etkisi altına alabilmektedir. Kitlesel travmaya karşı yapılacak her önlem o toplumun psikolojik yönden sağlığı için oldukça önemli yer almaktadır (Kuman Tunçel, 2023).

Türkiye’de 6 Şubat 2024 tarihinde Kahramanmaraş merkez üslü iki deprem gerçekleşmiştir. 6 Şubat tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş depremi, beklenmedik bir zamanda gerçekleşmesi, hazırlıksız yakalanılması ve ruhsal etkilenmenin de fazla olmasından dolayı kitlesel travmadır. Bu tarz olaylardan sonraki travmalarda çok fazla olumsuz duyguların yaşanması, depremin tekrar yaşanılıyormuş gibi hissedilmesi, kötü rüyalar gibi belirtiler meydana gelebilir. Yaşanılan olay sonrasında kayıpların acısı da şiddetli bir depresif duygulara sebebiyet verebilmektedir (Yıldız ve ark., 2023).

İnsanların travmatik bir durum karşısında vereceği tepkiyi belirleyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler travma öncesi (cinsiyet, yaş, kişilik yapısı), travma sırası (travma şiddeti, niteliği), travma sonrası ise (yakın kayıpları, ekonomik sıkıntılar) gibi sebeplerdir. Tüm bu faktörler fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuzluklara sebebiyet vermektedir (Filazoğlu Çokluk, 2023).

Travmaya bağlı olarak ortaya çıkan akut stres bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu stresle ilgili psikiyatrik bozukluklardır. Depremi yeniden yaşama, o anı hatırlatan olaylardan kaçma isteği, sinirlilik ve saldırganlık gibi durumlar travmaya bağlı olarak gelişen önemli stres belirtileridir. En az üç gün en fazla bir ay süren ve travmadan hemen sonra ortaya çıkan belirtileri akut stres bozukluğu olarak belirtirken, bir aydan daha uzun süren belirtileri ise travma sonrası stres bozukluğu olarak nitelendirilmektedir (Sönmez, 2022).

Travmayı sağlıklı veya patolojik açıdan ayırabilmek amacıyla Hacıoğlu ve ark. (2002), çalışmalarında üç farklı yanıt olarak tanımlamışlardır;

- Kişi öncelikli olarak bu olayın yıkıcı öğelerini arayarak onunla yüzleşme, baş etme yollarını arar ve bu durum sağlıklı bir yaklaşımdır travmaya bağlı olarak stres bozukluğu gelişmesi nadirdir.
- Kişi olayın tehlikeli yönlerini çözer ve çevresinden uzaklaştırır. Gücünün yetersiz kaldığı durumlarda ise etkilenmeye karşı bir yaklaşım türüdür. Kişinin kendisinden kopuk hissetmesi, kendine yabancılaşması, hafıza kayıpları ortaya çıkabilmektedir.
- Kişi yıpratıcı uyaranları içselleştirir. Olayları anlamaya çalışmadan ruhsal açıdan içine kapanarak kalmayı tercih eder. Daha öncesinde yaşanmış bir travma, yaşamdan ayrı tutulmuş veya çözölmüş eski bir travmayı tekrar gün yüzüne çıkarmaktadır (Hacıoğlu ve ark., 2002).

Yaşanılan böyle büyük afetlerin ardından beraberinde gelen psikiyatrik belirtiler ve hastalıklar bazı etkenlere bağlı olarak her bireyde değişiklik gösterebilmektedir. Bu etkenler; bireylerin yaşı, cinsiyeti, medeni hali, yakınlarından kayıplar, önceden gelen ve devam eden sağlık problemleri ve yaşadıkları ülkenin ekonomik şartlarıdır (Demirbaş Kurtuğlu, 2023).

Yaşanılan afetin ardından afetzedelerin ihtiyaçlarına yönelik olarak karşımıza psikolojik ilk yardım kavramı çıkmaktadır. Psikolojik ilk yardım; büyük etki yaratan

olaylar esnasında ve sonrasında gerçekleştirilen, acı hissiyatı olan, yardıma ihtiyacı olan her bireye sunulan destekleyici hizmet olarak bilinmektedir. Bu uygulama olaydan etkilenen bireylerin psikolojik ve fiziksel açıdan ihtiyaçlarını karşılamak, olaydan sonra akut travmatik stres hakkında bilgi vermek, ilgili kurumlara yönlendirilerek normal yaşam düzenlerine dönmelerine kolaylık sağlamak ve önceki sağlıklı hallerine en kısa sürede ulaşmalarını hedeflemektedir (Yıldız ve Akkoyun, 2023).

Depremi oluşturduğu travmayı kolay bir şekilde yok etmeyi sağlayacak herhangi bir yöntem yoktur. Kişinin önceki yaşam şekline uygun bir düzene geçmesi ile bu durum daha da hızlı atlatılması mümkün olabilir. Depremden sonraki evrede psikolojik destekle kişilere; yaşadıkları durumu ve duygularını açıkça ifade etme olanağı tanımak, zihinsel ve bedensel yönden dinlenmelerine fırsat vermek, yaşadıkları olayın kolay olmadığını ve beraberinde getireceği travmatik problemlerin onlarda oluşturabileceği olası problemler konusunda bilgi vermek oldukça önemlidir. Bu afeti yaşamış bireylerin ilk başta konuşmak istememesi gayet normaldir ve bu durumda kişi asla zorlanmamalıdır. Söz konusu kişinin kendi iradesine göre istediği zamanda konuşmasını beklemek onu daha da rahatlatacaktır (Nakajima, 2012).

Kişilerin oldukça stresli bir olay yaşamalarının ardından geçkeşebilecek olumlu psikolojik değişim “travma sonrası büyüme” olarak ifade edilmektedir. Bedenimiz ve zihnimiz böyle beklenmedik olaylar karşısında çeşitli tepkiler vermektedir ve aynı zamanda da kendini değiştirme, yenileme gayreti içerisine girmektedir. Yaşanılan bir depremi travma olarak ele aldığımızda büyümei ise deprem sonrası enkazın şehirden kaldırılması, uzaklaştırılması olarak gösterebiliriz. Böyle büyük afetlerin ardından yeni bir yaşam kurmak, umutsuzluğu bir kenara bırakıp umut etmek, kaybettiklerimizin yerini yenileriyle tamamlamak oldukça önemlidir (Akcan, 2018).

2.3.2. Deprem Sonrası Ortaya Çıkan Stres Belirtileri

İnsanların birçoğu yaşadıkları depremden sonra stres belirtisi olarak kendi içine kapanabilirken, diğer bir kısmı ise olaylara aşırı tepkili bir yaklaşım gösterebilir.

Depremden hemen sonra ortaya çıkmasa bile kısa bir süre sonunda değişik tavırlar, stres, psikolojik sorunlar ve panik ataklar yaşanabilir. Depremi kişilerde oluşturduğu aşırı korku, öfke, suçluluk, güvensizlik gibi psikolojik sorunlar şeklinde kendini gösterse de bazı zamanlar ağır depresyon şeklinde kişiyi çevresinden uzaklaştırması da mümkündür (Fırat, 2022). Bu gibi durumlarda önemli olan esnekliktir. Gelişen kötü şartları bir bakıma kabullenip, başa çıkma yollarının aranması olayların getireceği stres sayısını daha da aza indirebilmektedir. Kirman (2023), deprem sonrası gelişen stres belirtilerini; sebep arama, acı ve keder, korku ve endişe, suçluluk duygusu, belirsizlik duygusu ve gerginlik, umut veya umutsuzluk olmak üzere altı başlık altında değerlendirmiştir.

Sebep Arama: Yaşanılan afet olayı bittiğinde kişilerin zihninde oluşan ilk şey olayı idrak etmeye çalışmalarıdır. Bunun bir sonucu olarak da sebep arayarak bir kaynağa bağlamak istemeleridir. Sonrasında gelişen travmadan kaynaklı olarak “Neden ben?”, “Neden benim yaşadığım şehir?” gibi soruların cevaplarını aramaya çalışır.

Acı ve Keder: Depremi gerçekleştiği bölgedeki enkaz alanından çıkarılan cenazeler ve onların yakınları tarafından teşhis edilmesi sonrasında defin işlemlerine tanık olmak kişilerin acılarını daha da arttırmaktadır. Bu durum ise kişilerde beklenmedik öfke durumlarını ortaya çıkarabilmektedir.

Korku ve Endişe: Deprem sonrasında evlerinde hasar olmasa bile evine giremeyen kişilerin olması, girseler dahi kaygı ve korkuların oluşturması depremin beraberinde getirdiği bu travmayı atlatamadıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu korku hali yerini bir zaman sonra kaygıya bırakabilir. Bu duygular kişiye sadece psikolojik açıdan zarar vermekle kalmaz aynı zamanda bedensel olarak kişilerin nabızı hızlanabilir, göğüste sıkışma hissiyatı oluşabilir, titreme, nefes alıp vermede güçlük yaşayabilirler. Bu sıkıntılar üstünden zaman geçse de depremin akla gelmesi ile tekrarlayabilmektedir.

Suçluluk Duygusu: Deprem sonrasında kişiler, vefat eden insanları gördükçe yemek yerken veya sıcak ortamlarda otururken kendilerini suçlu

hissedebilmektedirler. Kendilerinin bunları hak etmediklerini düşünürler ve hayatta kalmaktadırlar. Suçluluk duygusu hissedebilirler. Empati duygusunu çok baskın hissederek yaptıkları her şeyden utanç ve suçluluk duygusu hissedebilirler.

Belirsizlik Duygusu ve Gerginlik: Kişilerin yaşadıkları afet sonrasında daha önceden istedikleri şeyleri artık istemediklerini ve hayatın anlamsız olduğunu düşünürler. Kayıp yaşayan insanlar ne yapacaklarını, nereye gidecekleri konusunda belirsiz bir durum içerisinde kalırlar. Bu durum kişilerin sinirli ve gergin olma halini de beraberinde getirmektedir. İş yerlerinin yıkılmasıyla işsizlik problemi ile karşı karşıya kalınması, ailesine nasıl bakacağı, ihtiyaçlarını nasıl gidereceği düşünceleri kişilerde öfke ve gerginlik hallerini oluşturmaktadır.

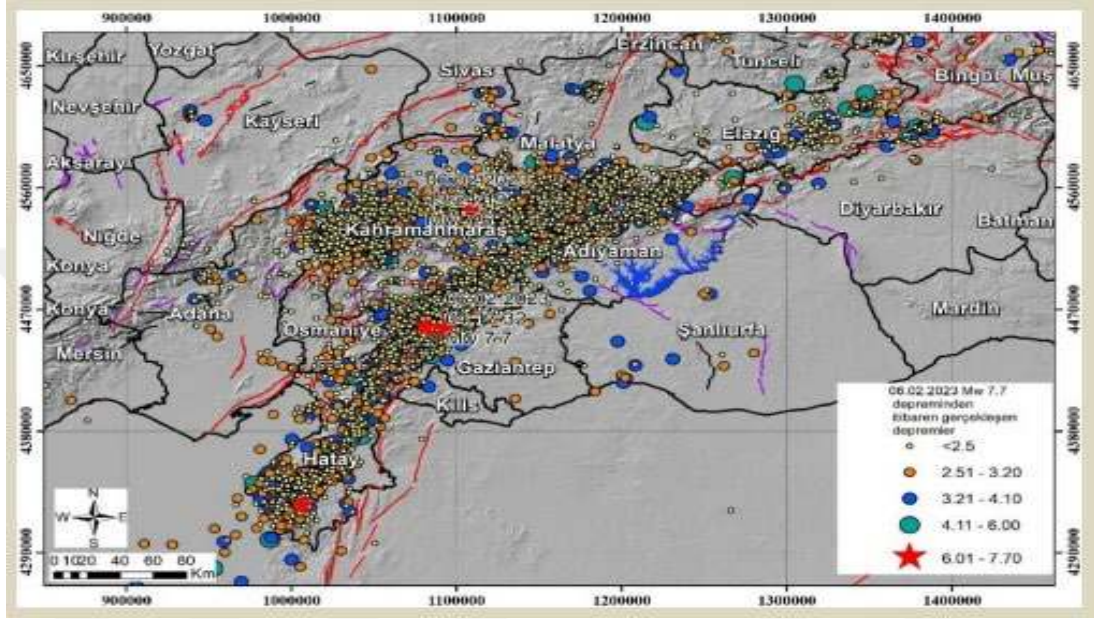
Umut veya Umutsuzluk: Depremden dolayı kişilerin hem psikolojik hem de ekonomik yönden olumsuzluklar oluşmasından dolayı kişiler umutsuzluğa sürüklenebilmektedir. Fakat bazı insanlarda ise hâlâ bir umut söz konusudur. Dini yönelim gözlenebilmektedir (Kirman, 2023)

2.4. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi

Ülke olarak son zamanlarda yaşadığımız çok büyük bir deprem gerçekleşmiştir. Bu deprem asrın felaketi olarak nitelendirilmektedir. Bu deprem; 6 Şubat 2023 tarihinde, saat 04.17 ile 13.24'te, Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde meydana gelmiştir. 7.7 ve 7.6 büyüklüklerinde iki farklı depremin gerçekleşmiştir. Oluşan bu depremler 11 farklı ilde (Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Kilis, Malatya ve Elazığ) yaklaşık olarak 16 milyon insan tarafından hissedilmiştir (Cengiz ve Peker, 2023).

Ülkemiz bu depremi; akdeniz, iç anadolu, güneydoğu anadolu ve doğu anadolu bölgelerinde hissetmiştir. Türkiye yerel saati ile 04.17'de meydana gelen ilk deprem doğu anadolu fay zonunda yer alan Pazarcık ve Amanos segmentlerinde gerçekleşmiştir. Bir sonraki deprem ise 13.24'te Elbistan'ın güneyinde başlayan Çardak fayında meydana gelmiştir. 6 Şubat tarihinden 20 Mart tarihine kadar yaklaşık olarak 4000 deprem gerçekleşmiştir (Tekin ve Okuyan Akcan, 2023).

Türkiye’de gerçekleşen bu iki deprem yaşamış olduğumuz en büyük ikinci ve üçüncü büyük deprem olarak kayıt altına alınmıştır. 13 Mart 2023 tarihli ulaşılan veriler sonucunda yaklaşık olarak 17.000 artçı meydana gelmiş, 301.000 bina ve işyeri yıkılmış ya da hasar görmüş, 50.000 üzerinde de insan hayatı son bulmuştur. Tahmini olarak ekonomik zarar ise 104 milyar dolardır (Demirbaş Kurtoglu, 2023).

Şekil 2.3. 6 Şubat 2023 tarihinden itibaren 20 Mart 2023 tarihine kadar bölgede gerçekleşmiş olan depremler (Tekin ve Okuyan Akcan, 2023).

(Bozkurt, 2023), çalışmasında deprem anındaki durumu şu şekilde ifade etmiştir; 6 Şubat tarihinde gerçekleşmiş olan ilk deprem saatler 04.17’yi gösterirken insanlar uykusundayken meydana gelmiştir. İnsanlar büyük bir korku ve şaşkınlık içerisinde kendilerini gece kıyafetleriyle dışarıya attıklarını ifade etmiştir. Birden fazla depremzede sarsıntıyla beraber kapıların sıkıştığını ve dışarıya çıkmakta zorluk yaşadıklarını söylemişlerdir. Dışarıya çıkmayı başaranlar ise sıfırın altında buz gibi bir hava ve yağmurla karşılaşmışlardır. Diğer depremlerde görüldüğü gibi bu depremde de insanların ilk tepkisi panik olmuştur. Birçok depremzede o anı can pazarı ya da mahşer anı olarak nitelendirmiştir. Bazı bölgelerde yaşanan doğalgaz patlamaları ve yangınlar insanlar üzerinde büyük korku ve panik hâline sebebiyet verdiği ifade edilmiştir (Bozkurt, 2023).

Yaşanılan bu depremde maddi ve manevi kayıplar eş zamanlı meydana gelmiştir. Kişinin çevresindeki insanlar (eş, dost, komşular vb.) ve alışmış olduğu yaşam alanlarının (ev, işyeri vb.) aynı anda kaybı kişiler üzerinde derin duygusal boşluklara neden olmuştur. Kişilerin kendilerini sorumlu hissetmeleri, sinirlilik durumları, korku hâli, kızgınlık ve öfke gibi psikolojik problemler ortaya çıkmıştır. Deprem sonrası hayatta da sosyal yönden problemler meydana gelmiştir. Kişiler kendi benliklerini kaybederek travmalar yaşamışlardır. Travmaların üstesinden gelmenin en etkili yolu ise paylaşma ve dayanışma içerisinde olup birlikte yaşamaktan geçmektedir (Akkaş, 2023).

Ülkece zor zamanlardan geçtiğimiz o dönemde deprem, sadece hissedenleri veya kayıplar yaşayan kişileri değil, depremden etkilenen kişilerin yakınlarını, medya üzerinden ya da iletişim araçları ile bilgi edinen kişileri, afet bölgesinde gönüllü olarak görev yapan kişileri de etkisi altına almıştır. Özellikle deprem bölgesinde arama-kurtarma, sağlık personeli, psiko-sosyal destek gibi birçok meslek grubu hizmet vermiştir. Yardım çalışanları olarak o bölgede bulunan insanlar 6 Şubat depremini yaşamamış olsalar dahi afetzedelerle kimi zaman fiziken kimi zaman ise dinleyerek temas halinde olduklarından dolayı bu travmatik olaya çalışanlar da maruz kalmışlardır (Bıçakçı ve Okumuş, 2023).

Psikososyal destek afetin gerçekleşmesinden hemen sonra ilk müdahale olarak başlamaktadır. Afet sonrasında karşılaşılabilecek problemlerin meydana gelmesini bir miktar önleyebilmek veya afet sonrası süreçte tekrar uyum içinde yaşayabilmek için afetlerde psikolojik ilk yardım oldukça önemlidir. Psikolojik ilk yardım; gereksinim ve kaynakların değerlendirilmesi ile başlayan bir müdahale aşamasıdır. Afeti yaşayan bireylerin güvende olduklarını hissettirmek, duygularını ve o anda yaşadıklarını rahat bir şekilde ifade etmelerini kolaylaştırarak rahatlamlarını amaçlamaktadır. Psikolojik ilk yardım; afeti yaşamış olan bireyler ile yüz yüze yapılabileceği gibi seminer, panel ve broşür yoluyla da yapılabilmektedir (Koç ve Yalçın, 2023).

Türkiye, doğal afet tehlikesi bakımından oldukça risk altındadır ve geçmişten günümüze büyük kayıplar yaşamıştır. Deprem tek başına yıkıcı sonuçlar doğurmakla beraber ikincil bir afete de neden olarak daha büyük zararlara sebebiyet

vermektedir. İkincil tehlike olarak adlandırdığımız durum büyük bir afet ya da acil bir durum sonrasında ortaya çıkan tehlikeler olarak nitelendirilir. Özellikle deprem sonrası oluşan yangınlar bizler için ikincil tehlike özelliğindedir. Bunun en büyük örneklerinden biri olarak 6 Şubat Kahramanmaraş depremi sonrasında İskenderun'un Karayılan Mahallesi'nde yer alan limanda konteyner devrilmesinden kaynaklı çıkan yangın örnek olarak gösterilebilir (Demirkan ve Soyluk, 2023).

Şekil 2.4. 6 Şubat Depremi sonrası çıkan İskenderun Limanı yangını (Dünya Gazetesi, 2023)

2.4.1. 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi Öncesi ve Sonrası Süreçler

Depremden sonraki dönemde insanların hayatlarında köklü değişiklikler yaşanmıştır. Deprem öncesinde insanlar rahat ve huzurlu bir yaşam sürdürdüklerini dile getirirken, deprem sonrasında bu durumun tam tersi olduğunu, evsiz kaldıklarını ve temel gereksinimlerini bile yardım yoluyla karşılayabildiklerini ifade etmişlerdir. Birçok insan deprem sonrasında yaşamış oldukları travmalar sebebiyle duygusal yönden zor zamanlar geçirdiklerini dile getirmişlerdir. İnsanlar arasındaki küslüğün bitmesine, yardımların gerçekleşmesine ve biz duygusunun açığa çıkarak insanların kenetlenmesini sağlamıştır. Afetzedelerin kayıplarını (yakınlarını, evlerini vb.) düşündükleri, “Şimdi nasıl yaşayacağız?” , “Ne yapacağız” gibi soruları kendilerine sorduklarını söylenmiş ve betonarme evlere girmekten korktuklarını belirtmişlerdir (Bozkurt, 2023).

Şekil 2.5. 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi öncesi ve sonrası (Anadolu Ajansı, 2023)

Arslan (2023), okul müdürlerinin 6 Şubat Kahramanmaraş depremi sonrasında okullarda karşılaştıkları problemleri araştırmıştır. Bu araştırma sonucunda deprem sonrası okula gelen öğrencilerin sosyal ve duygusal açıdan depremin neden olduğu sorunlar gözlemlenmiş olup öğrencilerin okula devam durumlarını, ailelerin deprem sonrasındaki dönemde eğitim ve öğretime karşı bakış açılarını ve öğrencilerin akademik başarılarının hangi düzeyde etkilendiğini araştırmıştır. Araştırma sonucunda okullarda karşılaşılan problemler;

- Öğretmenlerin ve öğrencilerin aile bireylerinden ya da yakın çevrelerinden kayıp vermeleri,
- Öğrencilerin devamsızlıklarının fazla olması,
- Öğrencilerin korku ve kaygı yaşamaları,
- Okullara çok miktarda nakil gelmesi ya da başka bölgedeki okullara nakil gitmesi,
- Öğrencilerin evlerindeki hasarlardan dolayı çadır ve konteynırlarda kalmaları,
- Yaşadıkları bu afetten dolayı birçok öğrencinin maddi açıdan zorluk yaşaması,
- Çoğu öğrencinin evlerinde gerçekleşen hasar veya yıkım kaynaklı olarak materyal eksikliğinin açığa çıkması,

- Öğrencilerin davranışlarında sorunların gözlemlenmesi,
- Öğrencilerin motivasyonlarında azalma gözlemlenmesi,
- Birçok öğretmenin izin almak istemesi ya da tayinlerini başka bir yere istemeleri,
- Öğrencilerin yaşadıkları çevre koşulları sebebiyle kişisel bakımlarını yeterince yapamamaları,
- Sınav senesi olan öğrencilerin sınav konularında değişikliklerin olması,
- Çoğu okulda rehber öğretmen ve psikolojik danışman yetersizliğinden dolayı psikososyal çalışmaların eksikliği olarak ifade edilmiştir (Arslan, 2023).

Yapılan bu araştırma sonucunda okullarda en fazla görülen problem deprem sonrası dönemde öğrencilerin okullarına gitmemesidir. Bu durumun birçok sebebi olduğu gibi başka şehirlere giden öğrencilerinde tekrar okula gönderilmesi oldukça önemlidir. Okul müdürlerinin en önemli önerilerinden biri ise afet sonrası dönemde öğrencilere psikososyal desteğin verilmesinin oldukça önemli olduğudur (Arslan, 2023).

Yaşanan deprem sonrasındaki süreçte ilk hedef olarak enkaz altında kalan insanların çıkarılması amaçlanmıştır. Yaralı ya da sağlıklı olarak çıkarılan kişilerin de besin ve barınma gibi temel ihtiyaçlarının tamamlanması için çaba gösterilmiştir. Depremi birçok ilde etkisini göstermesinden dolayı depreme maruz kalan insanların birçoğu başka şehirlere yerleştirilirken birçoğu da çadır kentlerde barınma ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Üniversiteler yüksek öğretime ülke genelinde belli bir süre online olarak devam etme kararı almışlardır. Asrın felaketi olarak adlandırılan ve 11 ili etkisi altına alan bu depremle mücadele etmek oldukça zorlu bir süreci beraberinde getirmiştir. Kurumsal ya da gönüllü olarak afet bölgelerindeki destek ekiplerinin de afetten etkilenmelerinden dolayı ekiplerin müdahalede bulunmaları güçleşmiş ve ekipler de yardıma muhtaç hale gelmiştir. Bu nedenle başka bölgelerden afet bölgesine yardımların gelmesi beklenmiştir. Bu süreç dahilinde kendi çevresinden kayıp veren binlerce insan psikolojik açıdan da zor bir durum ile karşı karşıya kalmıştır. Depremi gerçekleştirdiği anda bu durum hissedilmemiş olabileceği gibi afetzedelerin yerleşmesi ve bir düzen kurmasıyla psikolojik sorunlar açığa çıkmıştır (Yıldırım, 2023).

Deprem beraberinde olası sağlık sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Sağlık sorunları sosyoekonomik düzey ve yaş ile ilişkilidir (Polat, 2013). Depremden sağ kurtulanlar arasında dezavantaja sahip olan kişiler de yer almaktaydı. Bunlardan birisi de şüphesiz yaşlılardı. Depremi etkilediği bölgelere bakıldığında en fazla yaşlı nüfusuna sahip olan ilimiz Adana olarak karşımıza çıkmaktadır ve beraberinde Hatay, Gaziantep ve Kahramanmaraş illeri takip etmektedir. Yaşlıların gençlere göre daha fazla ihtiyaçları söz konusudur ve en önemlisi de bakım ihtiyacıdır. Yaşlıların kırılganlığa sahip olmalarından dolayı afet sonrasında duygusal, zihinsel ve fiziksel açıdan sorunlar yaşayabilecekleri için afet sonrası süreçte yaşlı bireylerin acil tahliyelerinin yapılması gereklidir. Barınma ihtiyaçlarının karşılanması büyük önem teşkil etmektedir. Bir diğer durum ise yaşlıların yalnızlığıdır. Özellikle deprem gibi afetler sonrasında yalnızlık yaşlılar üzerinde savunmasız ve korumasız olarak algılanmaktadır. Ancak tüm bu sorunlara rağmen yaşlıların böyle durumlarda diğer yaş gruplarına oranla daha güçlü ve dayanıklı olduklarına dair yaklaşımlar da yer almaktadır (Taşcı ve Gökçe, 2023). Kahramanmaraş depreminden etkilenen bir diğer dezavantajlı grup da çocuklardır. Aile bireylerinin vefatı, anne ya da babalarının çocuklarını bulamamaları, tedavilerinin aileleriyle aynı hastanede yapılmamasından kaynaklı olarak kimliksiz birçok çocuk refakatsiz kalmıştır. Bu durumdaki çocukların ailelerine ulaştırılması için yasal olarak en hızlı yoldan çalışmalar yürütölmüştür. Bir diğer dezavantajlı grubumuz ise engelliler ve kronik rahatsızlığı olan bireylerdir. Engelliler yaşanılan deprem sonrasında tekerlekli sandalye, protez gibi birçok malzemeye gereksinim duymuşlardır. Bunun haricinde hiçbir yakını bulunmayan engelli bireylerin hastaneden taburcu edilme süreçlerinde de yardıma muhtaç oldukları gözlenmiştir. Kronik rahatsızlığı olan kişilerde ise afet durumu yeni problemlere sebep olarak durumu daha da zor hale getirmiştir. Temel yaşamsal cihazlara ihtiyacın olması, ilaç bulmakta güçlük çekmeleri gibi problemler de baş göstermiştir (Karaağaç, 2023).

2.4.2. Depremi Sebep Olacağı Etkilerden Korunma Yolları

Deprem bir doğal afettir ve durdurulması mümkün olmayan bir olaydır. Gerekli olan tüm önlemler alınarak depremin sebep olacağı zararları en aza indirebiliriz (İşçi, 2008). Deprem öncesi alınabilecek önlemleri Selçuk ve Erem (2022), şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Oturacağımız konutun yerleşim yeri toprak ve arazi yönünden uygun olmalıdır ve depremin oluşturacağı etkilere karşı dayanıklı olmalıdır.
- Mevcut olan yapılar dayanıklılık yönünden test edilmeli ve dayanıklılıkları artırılmalıdır.
- Konutları sigortalatma işlemleri yapılmalıdır.
- Günlük hayatta evimizin içerisinde bulunan eşyaları duvarlara sabitlememiz gerekmektedir.
- Ağır olan cisimler alt raflarda muhafaza edilmelidir.
- Yangın çıkmasına sebep olabilecek her türlü elektrik kabloları ve doğalgaz hatlarının tamiri yapılmalıdır.
- Kimyasal açıdan zararı olan malzemeler ya da yanıcı özelliği bulunan ürünler güvenli bir alanda bulundurulmalıdır.
- Konutlardan acil çıkış yapılabilecek güvenli alanlar belirlenmelidir.
- Aile içerisinde deprem planları yapılmalı bu plan dahilinde nasıl davranılması ve neler yapılması gerektiği sık sık tekrar edilmeli, acil toplanma yerleri bilinmeli, elektrik ve doğalgazın nereden kapatılacağı öğrenilmeli, çocuklara 112 acil çağrı merkezini nasıl arayacağı öğretilmelidir.
- Yaşadığımız alanlarda gerekli olan tüm ilk yardım malzemeleri, el fenerleri, sinyal düdükları ve kuru gıdalar çanta içerisinde hazır halde bulundurulmalıdır.
- Aile içerisinde olası bir deprem sonrasında nerede buluşulacağı konusunda bir yer belirlenmelidir.
- Çevremizde bulunan yardıma ihtiyacı olabilecek yaşlı ya da engelli kişiler tespit edilmelidir.
- Depremi gece de meydana gelebileceği göz önüne alınarak yataklar pencere kenarlarına uzak olacak şekilde yerleştirilmelidir (Selçuk ve Erem, 2022).

2.4.3. Deprem Sırasında Alınabilecek Önlemler

- Bir veya iki katlı yapılarda en çok risk kaynağı olarak tavan çökmesi ya da evin çökmesi söylenebilir böyle durumlarda depreme uyku anında yakalanıldığı zaman kaçacak kadar vakit yok ise yastıkla kafa olabildiğince korunmalıdır eğer

kalkabiliyorsanız en yakın masanın altına geçilmelidir çok kapan tutun hareketi yapılmalıdır.

Şekil 2.6. Deprem sırasında yapılması gereken çok kapan tutun hareketi (Tempo Online, t.y.)

- Kişilerin depremden korunabilmeleri için hayat üçgeni denilen, sağlamlığına güvendikleri bir eşyanın yanına geçerek cenin pozisyonunu almaları oldukça önemlidir (Ertaş Beşir ve Dereci, 2021).
- Deprem sırasında pencerelerin ve kapıların açılmasında güçlük yaşanabileceğinden dolayı açık olmaları bu konuda önemli bir faktördür.
- Çok katlı apartmanlarda yangın merdivenlerinin kapısı daima açık olmalıdır ve asansör kesinlikle kullanılmamalıdır.
- Depreme araç içinde yakalanılmışsa eğer güvenli bir yerde iseniz aracı durdurup içinde beklemeniz en mantıklı çözüm yoludur (Atlı, 2000).
- Kesinlikle deprem anında panik yapılmamalıdır. Ocak, fırın gibi riskli olan cihazlar kapatılmalı ve sarsıntının geçmesi halinde su, elektrik ve doğalgaz vanaları da kapatılmalıdır (Selçuk ve Erem, 2022).
- Merdiven, balkon, kolon ve pencere gibi yerlerden uzaklaşılmalıdır.
- Deniz kıyısına yakın bir yerde bulunulması durumunda seri bir şekilde uzaklaşılmalıdır. Toprak kayması veya kaya düşmesi riskine karşı tedbirli olunmalı, toprak altındaki elektrik ve gaz hatlarından doğabilecek tehlikelere karşı önlem alınmalıdır (İşçi, 2008).

2.4.4. Deprem Sonrasında Alınabilecek Önlemler

• Yaşanan büyük bir depremin ardından artçı depremlerin gerçekleşmesi yüksek olasılıktadır. Gerçekleşecek olan yeni depremlere karşı hazırlıklı olunması gerekmektedir. Depremin devamındaki ilk üç gün içerisinde binalara kesinlikle girilmemelidir (Atlı, 2000).

• Sarsıntının kesilmesinden hemen sonra daha önceden hazırlamış olan afet çantası ve gerekli olan malzemeler alınarak riskli alan terk edilmeli ve toplanma bölgelerine gidilmelidir (İşçi, 2008).

• Telefon hatları ve trafik meşgul edilmemelidir.

• Olası gaz sızıntılarında meydana gelebilecek yangın ve patlamalara karşı ateş yakılmamalıdır.

• Kurtarma ve yardım aşamasında ilgili görevlilere olabildiğince yardım edilmelidir.

• Yara almış bireyler hareket ettirilmeden sağlık görevlilerinin gelmesi beklenmelidir.

• Yere devrilmiş olan elektrik direklerine veya kablolarına dokunulmamalıdır.

• Yerleşim yeri deniz kenarında ise dev dalgaların oluşabilme tehlikesi göz önünde bulundurularak derhal uzaklaşılmalıdır.

• Toplu alanlarda sorunlara sebebiyet vermemek için kurallara mutlaka uyulması gereklidir.

• Toplum sağlığı açısından herkes kişisel temizlik kurallarına uygun olarak hareket etmelidir.

• İhtiyaç dahilinde olan malzemeleri yeteri kadar almalıyız fazla malzeme almaktan kaçınılmalıdır.

Yaşanacak olan depremi engelleyemeyiz fakat meydana gelebilecek hasarları ve can kayıplarını en aza indirmek bizlerin elindedir. Bu konuda bilinçli olmak toplumun eğitilmesi için gerekli olan tüm eğitimler ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından verilmeli, bina güçlendirme çalışmaları yapılmalı ve hasarlı olan binaların yeniden yapılması oldukça önemlidir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu araştırmanın evrenini Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde okuyan 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli 11 ili etkisi altına alan depremi yaşamış olan 100 öğrenci oluşturmaktadır. Tesadüfi olarak seçilen öğrencilere çalışma hakkında bilgi verilmiş olup izinleri alınmıştır. Anketteki soruları öğrenciler kendileri cevaplamıştır.

3.1. Gereç

Araştırmamızda veri toplamak için araç olarak anketten yararlanılmıştır. İçerikte ve uygulanan incelemelerin çoğunda nicel araştırmanın yaygın olarak kullanılması, örneklem üzerinde bulunan soruların fazlalığı ve araştırma yapabilmek için araştırma yönteminin her yönden eksiksiz olarak uygulanabilmesi açısından ve zaman problemi olmasından dolayı bu çalışmada nicel yaklaşım kullanılmış olup araştırma kapsamında verilerin toplanabilmesi için anket kullanılmasına karar verilmiştir. Anketlerimizdeki soruları ise; “Depreme Maruz Kalan Bireylerin Psikolojik Etkilerini Belirlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği” olmak üzere iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır.

3.2. Yöntem

Bu araştırmanın evrenini 6 Şubat 2023 tarihinde 11 ilde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise depremi yaşayan ve Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde öğrenim gören 100 öğrenci oluşturmaktadır. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde öğrenim gören ve depremi yaşayan öğrenciler tesadüfi olarak seçilmiş ve anket çalışması ile veri toplanmıştır.

n ve % için tanımlayıcı istatistik kullanılmıştır. Depreme Maruz Kalan Bireylerin Psikolojik Etkilerini Belirlemeye Yönelik Tutum ve Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeklerinin dağılımları Shapiro-Wilk testi kullanılarak araştırılmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Non-

Parametrik testler olan Mann-Witney U ve Kruskal Wallis ile analizler yapılmıştır. Veriler arasındaki istatistiksel fark $p<0.05$ anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

3.2.1 Veri Toplama Araçları

Araştırmada Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerindeki travma düzeyini belirlemek için anket çalışması ile nicel veriler toplanmıştır. Anketin oluşturulmasında Tanhan ve Kayrı'nın (2013) geliştirdikleri deprem sonrası travma düzeyini belirleme ölçeği ile Filiz ve ark. (2023) geliştirdikleri depreme maruz kalan bireylerin psikolojik durumlarını belirlemeye yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır. Bu iki ölçek birleştirilerek tek anket haline getirilmiştir. Anketlerdeki birbiriyle aynı olan üç madde nihai ankete bir kere koyularak toplam 58 maddeden oluşan anket oluşturulmuştur. 5'li likert tipindeki ölçek “Hiç Katılmıyorum”, “Az Katılıyorum”, “Orta Düzeyde Katılıyorum”, “Çok Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” olarak derecelendirilmiştir. Anketten alınabilecek en düşük puan 58 ve en yüksek puan 290'dır.

3.2.1.1. Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği

5'li likert tipindeki ölçek 20 maddeden ve Bilişsel Yapı, Davranış Problemleri, Duyuşsal, Heyecansal Sınırlık, Uyku Problemleri olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı (Cronbach's α) 0,87 olarak ifade edilmiştir. Öçekten alınan yüksek puan ilgili boyutun yüksek düzeyde algılandığını ifade etmektedir. Ölçeğin kullanımı için araştırmacılardan gerekli izin alınmış ve bu çalışmada kullanılmıştır.

3.2.1.2. Depreme Maruz Kalan Bireylerin Psikolojik Durumlarını Belirlemeye Yönelik Tutum Ölçeği

5'li likert tipindeki ölçek 41 maddeden ve Yaşamdan Kopuş, Sosyal Sağlık, Ruhsal Değişim, Travma Kaygısı, Olgunlaşma, Kaçınma olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı (Cronbach's α) 0,964 olarak ifade edilmiştir. Öçekten alınan yüksek puan ilgili boyutun yüksek düzeyde algılandığını

ifade etmektedir. Ölçeğin kullanımı için araştırmacılardan gerekli izin alınmış ve bu çalışmada kullanılmıştır.

3.2.2. Geçerlik Güvenirlik

Bu araştırmada ölçeğin güvenirlik katsayısı (Cronbach's α) 0,96 olarak hesaplanmıştır. Her bir maddenin ortalaması, ölçekteki diğer maddeler ile olan korelasyonu ve madde ölçekten çıkartılırsa oluşacak yeni güvenirlik katsayısı tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Maddelerin güvenirlik katsayısı

Madde numarası	$\bar{x}$	Diğer maddeler ile korelasyonu	Madde ölçekten çıkartılırsa Cronbach's α
1	3,68	0,59	0,956
2	2,77	0,64	0,956
3	4,21	0,55	0,957
4	3,22	0,66	0,956
5	1,97	0,48	0,957
6	3,33	0,6	0,956
7	2,75	0,67	0,956
8	1,94	0,63	0,956
9	2,02	0,55	0,957
10	2,64	0,43	0,957
11	3,64	0,49	0,957
12	2,6	0,65	0,956
13	3,09	0,39	0,957
14	3,69	0,52	0,957
15	3,27	0,42	0,957
16	3,41	0,37	0,957
17	2,2	0,27	0,958
18	3,69	0,55	0,957
19	3,47	0,67	0,956
20	3,7	0,66	0,956
21	2,95	0,7	0,956
22	2,34	0,5	0,957
23	3,65	0,61	0,956
24	4,1	0,56	0,957
25	4,35	0,3	0,957
26	4,23	0,5	0,957
27	3,75	0,56	0,957
28	2,81	0,68	0,956
29	2,39	0,68	0,956
30	2,83	0,09	0,958
31	3	0,37	0,957
32	3,91	0,46	0,957

Tablo 3.1. (Devam) Maddelerin güvenirlik katsayısı

33	3,15	0,24	0,958
34	3,95	0,41	0,957
35	3,95	0,43	0,957
36	2,79	0,54	0,957
37	2,84	0,53	0,957
38	2,83	0,58	0,956
39	2,81	0,58	0,956
40	3,05	0,43	0,957
41	2,9	0,53	0,957
42	1,89	0,57	0,957
43	2,6	0,41	0,957
44	2,49	0,69	0,956
45	2,83	0,55	0,957
46	2,49	0,56	0,957
47	2,24	0,54	0,957
48	2,83	0,44	0,957
49	2,19	0,57	0,956
50	2,29	0,46	0,957
51	3,74	0,38	0,957
52	4,1	0,28	0,958
53	2,65	0,68	0,956
54	4,31	0,51	0,957
55	3,45	0,58	0,956
56	3,02	0,62	0,956
57	3,12	0,59	0,956
58	3,13	0,54	0,957

Tablo 3.1.'de görüldüğü üzere ölçekteki maddelerin ortalamaları 1,89 ile 4,35 arasındadır. Ölçekteki maddelerin diğer maddeler ile korelasyonu 0,09 ile 0,7 arasındadır. Herhangi bir madde ölçekten çıkartılırsa da ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,956 ile 0,958 arasında değişkenlik gösterecektir.

3.2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizine başlamadan önce ölçekte yer alan ters maddeler çevrilerek analizlere başlanmıştır. Verilerin analizinde istatistik paket programı kullanılmıştır.

Tablo 3.2. Toplam puanların normal dağılım analizi

	Toplam Puan
N	100
$\bar{x}$	179
Medyan	177
ss	42,3
En Küçük	89
En Büyük	277

Tablo 3.2.'de görüldüğü üzere çalışmaya depremde etkilenen 100 öğrenci katılmıştır. Testten alınan puanların; ortalamalarının 179, medyan değerinin 177, standart sapmasının 42,3; en küçük puanın 89 ve en büyük puanın 277 olduğu görülmektedir.

Araştırmada verilerin Shapiro Wilk sonucunun normal dağılım göstermediği görülmüştür. Verilerin normal dağılım göstermediği göz önünde bulundurulduğunda bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerine etkilerini incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testinin non parametrik karşılığı olan Mann-Whitney U testi ve ikiden fazla bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerine etkilerini incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizinin non-parametrik karşılığı olan Kruskal Wallis-H Testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2020).

4. BULGULAR

Bu çalışma 100 öğrenci ile yapılmıştır. Depremden etkilenen ve araştırmaya katılan öğrencilerin; cinsiyet, bölüm, sınıf ve illere göre frekansları tablo 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Depremden etkilenen öğrencilerin frekans dağılımları

Bağımsız Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	78	78
	Erkek	22	22
	Sosyal Hizmetler	4	4
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	3	3
	Antropoloji	5	5
	Okul Öncesi Öğretmenliği	1	1
	Görsel İletişim Tasarımı	2	2
	Özel Eğitim	1	1
	Sınıf Öğretmenliği	1	1
	Hemşirelik	6	6
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	1	1
	Moleküler Biyoloji ve Genetik	2	2
	Felsefe	1	1
	Süt Ürünleri Teknolojisi	1	1
	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	24	24
Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı	2	2
	Peyzaj Mimarlığı	1	1
	Laborant Veteriner Sağlık	1	1
	Beslenme ve Diyetetik	3	3
	İlahiyat	3	3
	İlk ve Acil Yardım	13	13
	Sağlık Yönetimi	3	3
	Matematik	1	1
	Türkçe Öğretmenliği	3	3
	Finans ve Bankacılık	1	1
	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	1	1
	Diş Hekimliği	9	9
	Anestezi	7	7
	1	32	32
	2	46	46
Sınıf	3	15	15
	4	7	7

Tablo 4.1. (Devam) Depremden etkilenen öğrencilerin frekans dağılımları

İl	Adana	14	14
	Adıyaman	4	4
	Diyarbakır	7	7
	Gaziantep	11	11
	Hatay	22	22
	Kahramanmaraş	11	11
	Malatya	7	7
	Osmaniye	11	11
	Şanlıurfa	13	13

Tablo 4.1.'e göre araştırmaya katılan toplam 100 öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin 78 tanesi kadın ve 22 tanesi erkektir. Öğrencilerin öğrenim gördüğü bölümlere bakıldığında; sosyal hizmetlerde 4, gastronomi ve mutfak sanatlarında 3, antropolojide 5, okul öncesi öğretmenliğinde 1, görsel iletişim tasarımında 2, özel eğitimde 1, sınıf öğretmenliğinde 1, hemşirelikte 6, sosyal bilgiler öğretmenliğinde 1, moleküler biyoloji ve genetikte 2, felsefede 1, süt ürünleri teknolojisinde 1, acil yardım ve afet yönetiminde 24, Türk dili ve edebiyatında 2, peyzaj mimarlığında 1, laborant veteriner sağlıkta 1, beslenme ve diyetetikte 3, ilahiyatta 3, ilk ve acil yardımda 13, sağlık yönetiminde 3, matematikte 1, Türkçe öğretmenliğinde 3, finans ve bankacılıkta 1, muhasebe ve vergi uygulamalarında 1, diş hekimliğinde 9 ve anesteziye 7 olmak üzere toplam 26 farklı bölümde öğrenci araştırmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf dağılımlarına bakıldığında 1. sınıflarda 32, 2. sınıflarda 46, 3. sınıflarda 15 ve 4. sınıflarda 7 öğrenci yer almaktadır. Öğrencilerin depremi yaşadığı illerine bakıldığında ise Adana'da 14, Adıyaman'da dört, Diyarbakır'da yedi, Gaziantep'te 11, Hatay'da 22, Kahramanmaraş'ta 11 Malatya'da yedi, Osmaniye'de 11 ve Şanlıurfa'da 13 öğrenci yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.2.'de öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar ve bu yanıtların ortalaması ve standart sapmaları verilmiştir.

Tablo 4.2. Teste verilen cevapların frekans dağılımları

Soru No	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	$\bar{x}$	ss
1	3	17	19	31	30	3.68	1.16
2	13	36	25	13	13	2.77	1.22
3	2	10	7	27	54	4.21	1.08
4	9	22	27	22	20	3.22	1.25
5	46	31	9	8	6	1.97	1.19
6	13	19	19	20	29	3.33	1.41
7	28	20	22	9	21	2.75	1.49
8	46	29	15	5	5	1.94	1.13
9	53	16	14	10	7	2.02	1.31
10	31	17	24	13	15	2.64	1.43
11	9	14	18	22	37	3.64	1.34
12	25	28	23	10	14	2.6	1.34
13	20	15	22	22	21	3.09	1.42
14	6	11	26	22	35	3.69	1.23
15	9	25	24	14	28	3.27	1.35
16	7	22	20	25	26	3.41	1.28
17	46	17	16	13	8	2.2	1.36
18	7	16	18	19	40	3.69	1.33
19	9	18	24	15	34	3.47	1.36
20	4	16	20	26	34	3.7	1.21
21	14	25	27	20	14	2.95	1.26
22	36	25	18	11	10	2.34	1.33
23	5	16	23	21	35	3.65	1.25
24	3	10	15	18	54	4.1	1.17
25	2	5	9	24	60	4.35	0.98
26	2	7	11	26	54	4.23	1.03
27	6	15	18	20	41	3.75	1.3
28	23	23	22	14	18	2.81	1.41
29	34	26	17	13	10	2.39	1.34
30	18	27	26	12	17	2.83	1.33
31	14	26	27	12	21	3	1.34
32	5	13	14	22	46	3.91	1.26
33	14	16	30	21	19	3.15	1.3
34	5	8	20	21	46	3.95	1.2
35	8	5	17	24	46	3.95	1.25
36	32	13	20	14	21	2.79	1.54
37	30	13	20	17	20	2.84	1.52
38	30	12	22	17	19	2.83	1.5
39	28	21	15	14	22	2.81	1.53
40	19	23	17	16	25	3.05	1.47
41	26	17	18	19	20	2.9	1.49
42	54	20	14	7	5	1.89	1.19
43	33	20	17	14	16	2.6	1.47
44	44	13	12	12	19	2.49	1.59

Tablo 4.2. (Devam) Teste verilen cevapların frekans dağılımları

45	27	19	17	18	19	2.83	1.48
46	35	21	18	12	14	2.49	1.43
47	43	20	15	14	8	2.24	1.35
48	19	28	21	15	17	2.83	1.36
49	53	10	16	7	14	2.19	1.49
50	50	9	13	18	10	2.29	1.48
51	4	13	27	17	39	3.74	1.22
52	3	8	18	18	53	4.1	1.14
53	33	22	15	7	23	2.65	1.56
54	0	6	19	13	62	4.31	0.98
55	14	20	13	13	40	3.45	1.52
56	23	21	16	11	29	3.02	1.56
57	25	18	10	14	33	3.12	1.63
58	24	18	13	11	34	3.13	1.62

Verilerin cinsiyete, illere, bölümlere ve sınıflara göre tanımlayıcı istatistik sonuçları ve yapılan analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

4.1. Cinsiyete Yönelik Bulgular

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre tanımlayıcı istatistik bulguları tablo 4.3.'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Cinsiyete göre tanımlayıcı istatistik

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Medyan	ss	En Düşük	En Yüksek
Kadın	78	186,51	184,5	40,88	89	277
Erkek	22	153,45	155,5	37,46	92	212

Tablo 4.3'e göre araştırmaya katılan kadın öğrenci sayısı 78'dir. Bu öğrencilerin ölçekten aldıkları puanların ortalaması 186,51; en düşük puan 89 ve en yüksek puan 277'dir. Araştırmaya 22 erkek öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin ölçekten aldıkları puan ortalamaları 153,45; en düşük puan 92 ve en yüksek puan da 212'dir.

Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeylerinin cinsiyete göre sıralar ortalamasını karşılaştırmak için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Cinsiyete göre mann-whitney u sonuçları

Cinsiyet	n	Sıralar ortalaması	Sıralar toplamı	Z	p
Kadın	78	55,30	4313,50	-3,117	0,002
Erkek	22	33,48	736,50		

Tablo 4.4.'teki Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($Z = -3,117$; $p < 0,05$). Kadın öğrencilerin travma düzeyleri erkek öğrencilere göre anlamlı olarak daha fazladır.

4.2. Öğrenim Görülen Sınıfa Yönelik Bulgular

Öğrencilerin öğrenime devam ettikleri sınıflara göre tanımlayıcı istatistik bulguları tablo 4.5.'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Sınıflara göre tanımlayıcı istatistik

Sınıf	n	$\bar{x}$	Medyan	ss	En Düşük	En Yüksek
1	32	190	190	41.3	113	277
2	46	171	166	39.7	92	247
3	15	191	202	40.1	93	255
4	7	160	145	56.5	89	270

Tablo 4.5.'te görüldüğü üzere bu araştırmaya en fazla sayıda öğrenci 46 öğrenci ile 2. sınıf öğrencileri katılmıştır. Sınıfların ortalama puanları 160 ile 191 puan arasındadır. Testten en düşük puanı 89 puan ile 4. sınıfta öğrenim gören bir öğrencinin aldığı ve en yüksek puanı da 277 puan ile 1. sınıfta öğrenim gören bir öğrencinin aldığı görülmektedir.

Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeylerinin sınıf düzeyine göre sıralar ortalamasını karşılaştırmak için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 4.6.'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Sınıfa göre kruskal-wallis sonuçları

Sınıf	n	Sıralar ortalaması	sd	χ^2	p	ϵ^2
1	32	58,16	3	7,94	0,047	0,0802
2	46	44,58				
3	15	59,93				
4	7	34,21				

Tablo 4.6.'daki Kruskal-Wallis sonuçlarına göre Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır χ^2 (sd=3, n=100) = 7,94; p<0,05.

4.3. Deprem Anında Bulunulan İllere Göre Bulgular

Öğrencilerin deprem anında bulundukları illere göre tanımlayıcı istatistik bulguları tablo 4.7.'de verilmiştir.

Tablo 4.7. İllere göre tanımlayıcı istatistik

İller	n	$\bar{x}$	Medyan	ss	En Düşük	En Yüksek
Adana	14	164	165	32	102	223
Adıyaman	4	211	224	39.2	155	241
Diyarbakır	7	154	151	37.7	96	210
Gaziantep	11	165	161	42.1	93	248
Hatay	22	193	192	35.3	136	255
Kahramanmaraş	11	189	202	43.1	115	244
Malatya	7	217	230	56.2	132	277
Osmaniye	11	170	177	50.6	89	247
Şanlıurfa	13	168	168	31.7	102	216

Tablo 4.7.'de görüldüğü üzere bu araştırmaya en fazla sayıda öğrenci 22 öğrenci ile Hatay ilinden katılmıştır. İllerin ortalama puanları 154 ile 217 puan arasındadır. Testten en düşük puanı 89 puan ile Osmaniye ilinden bir öğrencinin aldığı

ve en yüksek puanı da 277 puan ile Malatya ilinden bir öğrencinin aldığı görülmektedir.

Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeylerinin illere göre sıralar ortalamasını karşılaştırmak için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 4.8.'de verilmiştir.

Tablo 4.8. İllere göre kruskal-wallis sonuçları

İller	n	Sıralar ortalaması	sd	χ^2	p	ϵ^2
Adana	14	40,96	8	15,4	0,052	0,155
Adıyaman	4	72,13				
Diyarbakır	7	32,79				
Gaziantep	11	40,68				
Hatay	22	59,25				
Kahramanmaraş	11	58,32				
Malatya	7	71,57				
Osmaniye	11	47,23				
Şanlıurfa	13	41,96				

Tablo 4.8.'deki Kruskal-Wallis sonuçlarına göre Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeylerinin illere göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır χ^2 (sd=8, n=100) = 15,4; p>0,05.

4.4. Öğrenim Görülen Bölüme Yönelik Bulgular

Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme göre tanımlayıcı istatistik bulguları tablo 4.9.'da verilmiştir.

Tablo 4.9. Bölümlere göre tanımlayıcı istatistik sonuçları

Bölüm	n	$\bar{x}$	Medyan	ss	En Düşük	En Yüksek
Sosyal Hizmetler	4	201	208	23,4	168	219
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	3	202	213	39,1	159	235
Antropoloji	5	151	142	44,4	102	223
Okul Öncesi Öğretmenliği	1	216	216		216	216
Görsel İletişim Tasarımı	2	263	263	10,6	255	270
Özel Eğitim	1	202	202		202	202
Sınıf Öğretmenliği	1	164	164		164	164
Hemşirelik	6	157	165	41,1	89	202
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	1	225	225		225	225
Moleküler Biyoloji ve Genetik	2	168	168	77,8	113	223
Felsefe	1	189	189		189	189
Süt Ürünleri Teknolojisi	1	186	186		186	186
Acil Yardım ve Afet Yönetimi	24	181	179	46,6	92	277
Türk Dili ve Edebiyatı	2	165	165	5,66	161	169
Peyzaj Mimarlığı	1	145	145		145	145
Laborant Veteriner Sağlık	1	137	137		137	137
Beslenme ve Diyetetik	3	154	172	33,8	115	175
İlahiyat	3	214	216	31,0	182	244
İlk ve Acil Yardım	13	186	181	38,3	129	247
Sağlık Yönetimi	3	219	225	31,9	185	248
Matematik	1	149	149		149	149
Türkçe Öğretmenliği	3	201	191	32,7	175	238
Finans ve Bankacılık	1	150	150		150	150
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	1	222	222		222	222
Diş Hekimliği	9	146	151	34,6	96	202
Anestezi	7	171	161	30,8	124	210

Tablo 4.9.'da görüldüğü üzere bu araştırmaya en fazla sayıda öğrenci 24 öğrenci ile “Acil Yardım ve Afet Yönetimi” bölümünden katılmıştır. Bölümlerin ortalama puanları 137 ile 263 puan arasındadır. Testten en düşük puanı 89 puan ile “Hemşirelik” bölünden bir öğrencinin aldığı ve en yüksek puanı da 277 puan ile “Acil Yardım ve Afet Yönetimi” bölümünden bir öğrencinin aldığı görülmektedir.

Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeylerinin bölüme göre sıralar ortalamasını karşılaştırmak için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Analiz sonuçları tablo 4.10.'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Bölüme göre kruskal-wallis sonuçları

Bölüm	n	Sıralar ortalaması	sd	χ^2	p	ϵ^2
Sosyal Hizmetler	4	67,13	25	33,9	0,11	0,342
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	3	66,50				
Antropoloji	5	30,50				
Okul Öncesi Öğretmenliği	1	79,50				
Görsel İletişim Tasarımı	2	98,50				
Özel Eğitim	1	68,00				
Sınıf Öğretmenliği	1	39,00				
Hemşirelik	6	36,00				
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	1	86,50				
Moleküler Biyoloji ve Genetik	2	45,75				
Felsefe	1	60,00				
Süt Ürünleri Teknolojisi	1	58,00				
Acil Yardım ve Afet Yönetimi	24	52,10				
Türk Dili ve Edebiyatı	2	39,75				
Peyzaj Mimarlığı	1	21,00				
Laborant Veteriner Sağlık	1	17,00				
Beslenme ve Diyetetik	3	33,83				
İlahiyat	3	76,17				
İlk ve Acil Yardım	13	54,12				
Sağlık Yönetimi	3	80,17				
Matematik	1	23,50				
Türkçe Öğretmenliği	3	67,00				
Finans ve Bankacılık	1	25,00				
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	1	83,00				
Diş Hekimliği	9	28,00				
Anestezi	7	43,93				

Tablo 4.10.'daki Kruskal-Wallis sonuçlarına göre Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeylerinin bölüme göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır χ^2 (sd=25, n=100) = 33,9; p>0,05.

5. TARTIŞMA

5.1. Cinsiyete Yönelik Tartışma

Bizim çalışmamızın sonuçlarına göre Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeyleri öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaştığı görülmüştür.

Bu sonuç literatürdeki birçok çalışma ile örtüşmektedir. Kurt ve Gülbahçe (2019), kadınların travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin erkeklere göre daha fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun nedenini ise erkeklerin kadınlara göre yaşam mücadelesine daha aşina oldukları ve toplumun cinsiyet rollerinden kaynaklandığına bağlamışlardır. Bir başka çalışmada ise Sabuncuoğlu ve ark. (2003), Gölçük depreminde kadınların erkeklere göre duygusal kaygılarının daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Haiti depremini yaşayan üniversite öğrencilerinin travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin incelendiği çalışmada ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek travma sonrası stres bozukluklarının olduğu ifade edilmiştir (Burnett ve Helm, 2013). Bir diğer çalışmada da Andrew kasırgasına maruz kalan kız öğrencilerinin erkek öğrencilerine göre travma sonrası stres bozukluklarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Shaw ve ark., 1996). Kahramanmaraş depreminden sonra hemşirelik öğrencilerinde yaşanan travmatik stres belirtileri, fiziksel belirtiler ve psikolojik sağlamlık isimli çalışmayı yapan Gezgin Yazıcı ve Ökten (2024), araştırmaları sonucunda kız öğrencilerde travma sonrası stres belirtilerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yurtsever (2002), çalışmasında kadınların travma sonrası stres bozukluklarının erkeklere göre daha fazla olduğunu ifade etmiştir. Gündüz ve ark., (2012), Mersin Üniversitesi'nde eğitim gören öğrencilerin tükenmişlik düzeylerini ölçmek amacıyla yaptıkları çalışmada tükenme alt boyutunda kız öğrencilerinin, duyarsızlaşma ve yetkinlik alt boyutlarında ise erkek öğrencilerinin daha fazla tükenmişlik yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Diğer bir çalışmada ise yine tükenmişlik düzeylerinin ölçüldüğü üniversite öğrencilerinde erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla anlamlı derecede daha fazla tükenmişlik yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır (Tansel, 2015). Bir başka çalışmada kadınların travma yaşama riskinin erkeklerden daha çok olduğu belirtilmiştir (Brewin ve ark., 2000). Bizim çalışmamızın

aksine üniversite öğrencilerinde depresif belirtileri sosyodemografik özelliklerle incelemek isteyen Özdel ve ark. (2002), cinsiyet faktörünün depresyon ile bir bağlantısının olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Literatürde depremin psikolojik etkileri üzerine yapılan araştırmalarda kadınların erkeklere göre daha çok problem yaşadıklarına yönelik araştırmalar mevcuttur. Bizim çalışmamızda da bu çalışmalara paralel olarak kadınların erkeklere göre travma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin ise kadınlar ve erkeklerin duygusal yönlerinin farklı olmasından kaynaklı olabilir. Duygusal farklılık trajik olaylardan etkilenme düzeylerinin de farklılaşmasını sağlamış olabilir.

5.2. Öğrenim Görülen Sınıfa Yönelik Tartışma

Bizim çalışmamızda Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeyleri öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre incelenmiştir. Elde ettiğimiz verilere göre depremi yaşayan üniversite öğrencilerinin travma düzeyleri sınıflara göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Literatürde öğrenim görülen sınıfa ve okula göre farklılaşmanın olduğu çalışmalar mevcuttur. Karabulut ve Bekler (2019), doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmalarında doğal afetlerden sonra her çocuğun benzer oranda ve şiddette psikolojik sorun yaşayacağını düşünmenin yanlış olacağını savunmuşlardır. Gökler Danışman ve Okay (2017), afetlerin çocuk ve ergenler üzerindeki etkileri ile müdahale yaklaşımlarını incelemişlerdir. Çalışmada afet gibi travmatik olaylar kişiler üzerinde kısa veya uzun süreli olumsuz etkiler bıraksa da özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde yaşanan bu durumların psikolojik anlamda oldukça kritik bir öneme sahip olduğunu vurgulamışlardır. Travmatik olaylar sonrasında çaresizlik, umutsuzluk ve değersizlik duygularının ortaya çıktığı belirtilmiştir. Bir diğer çalışmada ise Buluş (1997), lisans öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıflara göre yalnızlıklarını belirlemek amacıyla bir araştırma yürütmüştür. En yüksek yalnızlık oranı, birinci sınıflarda ortaya çıkarken en düşük yalnızlık oranı ise ikinci sınıflarda ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada da üniversite öğrencilerindeki travma düzeyleri sınıflar arasında farklılık gösterdiğinden dolayı benzer bir durumla karşılaşılmıştır diyebiliriz. 1994 Northridge depremini yaşayan genç ve yaşlı gruplar

arası duygu durumlarına bakılan çalışmada genç grubun daha az depresif duygular hissettiği belirtilmiştir (Knight ve ark., 2000). Gündüz ve ark. (2012), Mersin Üniversitesi'nde öğrencilerin tükenmişlik düzeylerini sınıf boyutunda incelediklerinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarının 1.sınıf öğrencilerinde düşük olduğu, yetkinlik alt boyutunda ise 3. sınıf öğrencilerinin anlamlı düzeyde yüksek çıktığını ifade etmişlerdir. Benzer bir çalışma Tansel (2015) tarafından da üniversite öğrencilerine uygulanmış olup çalışmanın sonucunda da sınıflar arasında anlamlı farklılık olduğu ifade edilmiştir. Üniversite öğrencilerinde depresif belirtilerin sosyodemografik özelliklerle ilişkisini araştıran Özdel ve ark. (2002), çalışmalarının sonucunda öğrencilerin sınıflarının yükselmesiyle depresyon puanlarının da arttığı gözlenmiştir.

Bizim araştırmamız ile benzer olarak öğrencilerin öğrenim görükleri sınıflar arasında farklılıklar, öğrencilerin duygu durumları arasında farklılığın görülmesine neden olabilmektedir. Bu yönü ile araştırmamız literatür ile benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin devam ettikleri sınıflara göre bulundukları dönem özellikleri ilişkilendirildiğinde öğrencilerin farklı duygusal durumlarda bulundukları düşünülebilir. Buna bağlı olarak öğrencilerin travma düzeyleri farklılık göstermiş olabilir.

Öğrenim görülen sınıflara göre yapılan bir çalışmada Akay ve ark. (2024), Kahramanmaraş depremi sonrası üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyleri ile öznel iyi oluş durumları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda Kahramanmaraş depremi sonrası üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyleri ile öznel iyi oluş durumlarının öğrencilerin devam ettikleri sınıflara göre anlamlı olarak farklılaşmadığını ifade etmişlerdir. Yurtsever (2002), çalışmasında eğitim düzeyi ile travma sonrası stres bozukluğu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını, ilkökul ve lise mezunlarında üniversite mezunlarına göre daha yüksek olduğunu ve üniversite mezunlarında travma sonrası stres bozukluğunun yarıya düştüğünü ifade etmiştir. Bizim çalışmamızda ise üniversite düzeyinde öğrenciler ile çalışılmış olup öğrencilerin eğitim düzeyi, öğrenim görülen sınıfa göre incelenmiştir ve sınıflarına göre öğrencilerin travma düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Yurtsever (2002) çalışmasında farklı eğitim düzeyindeki bireylerde

travma sonrası stres bozukluğunun farklılaşmaması bizim çalışmamız ile çelişmektedir. Yurtsever'in çalışmasında mezun bireyler ile çalışılmıştır, bizim çalışmamızda öğrenime devam eden öğrenciler ile çalışılması farklılaşmanın nedeni olabilir.

5.3. Deprem Anında Bulunulan İle Yönelik Tartışma

Bizim çalışmamızda Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeyleri depremin gerçekleştiği illere göre incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre depremi yaşayan üniversite öğrencilerinin travma düzeyleri illere göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Kurt ve Gülbahçe (2019), depremlerin yaralanma, ölüm, mal kaybı gibi olumsuz etkileri olan doğa olayı olması sebebiyle depremi yaşayan bireylerde travma sonrası stres bozukluğu yaşamasının normal olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmada öğrencilerin travma düzeylerinin yaşanan ile göre fark etmemesinin sebebi öğrencilerin benzer etkenlerle karşılaşmış olması olabilir.

Bedirli (2014), Marmara ve Düzce depremlerini yaşayan bireylerde travma sonrası stres bozukluğunu incelemiştir. Depremin etkileri ilçelere göre incelendiğinde Kaynaşlı ilçesinde bulunan bireylerin merkez ilçedeki bireylere göre travma düzeylerinin daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmanın aksine bizim çalışmamızda yaşanan yer farketmeksizin depremzedelerin travma düzeylerinin benzer oldukları görülmüştür. Bununla birlikte Kaynaşlı ilçesinde yaşayanların depremde daha fazla etkilendiklerini (can, mal, para kaybı ve daha fazla enkaz altında kalma gibi) ifade etmiştir. Ayrıca merkez ilçede yaşayan bireylerin eğitim, medeni durum ve çalışma durumu yönünden iki ilçenin farklı olduğunu merkez ilçedeki bireylerinin eğitim ve çalışma oranlarının daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Bizim çalışmamızda katılımcıların tamamının üniversite öğrencisi olması ve dolayısıyla eğitim ve çalışma durumlarının benzer olması sebebi ile travma düzeyleri arasında farklılık olmamış olabilir. 1999 Marmara depreminde depremin merkez üssüne yakın yerde yaşayanlarda uzak yerde yaşayanlara göre daha fazla travma sonrası stres bozukluğu görüldüğü ifade edilmiştir (Kılıç ve Ulusoy, 2003). Bizim çalışmamızda ise

depremin merkez üssü ile merkez üssü olmayan iller arasında travma düzeylerinin farklılaşmadığı görülmüştür. Kahramanmaraş merkezli depremde aynı gün içerisinde iki büyük yıkıcı depremin gerçekleşmesi depremin etkilerinin etkilenen illerde benzer olmasına neden olmuş olabilir.

5.4. Öğrenim Görülen Bölüme Yönelik Tartışma

Bizim çalışmamızda Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeyleri bölümlere göre incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre depremi yaşayan üniversite öğrencilerinin travma düzeyleri bölümlere göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Bizim çalışmamız ile paralel olarak Akay ve ark. (2024), Kahramanmaraş depremi sonrası üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyleri ile öznel iyi oluş durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi adlı çalışmalarında Kahramanmaraş depremi sonrası üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyleri ile öznel iyi oluş durumlarının bölümlere göre anlamlı olarak farklılaşmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre depremin etkilerinin farklılaşmadığı ifade edilebilir. Kurt ve Gülbahçe (2019) de depremlerin yaralanma, ölüm, mal kaybı gibi olumsuz etkileri olan doğa olayı olması sebebiyle depremi yaşayan bireylerde travma sonrası stres bozukluğu yaşamasının normal olduğunu ifade etmişlerdir. Bizim çalışmamızda öğrencilerin travma düzeylerinin bölüme göre fark etmemesinin sebebi öğrencilerin benzer etkenlerle karşılaşmış olması olabilir.

Literatürde bizim araştırma sonucumuz ile çelişen, öğrencilerin öğrenim gördüğü fakülte, okul veya bölümlere göre psikolojik problemlerin farklılaştığına ilişkin çalışmalar mevcuttur. Atılgan (2016), deprem sonrası stres düzeyinin okul türüne göre farklılaştığını ifade ederek imam hatip lisesi öğrencilerinin travma düzeylerinin daha yüksek çıktığını ifade etmiştir. Dizer (2008) de düz lise ve meslek lisesi öğrencilerinin travma düzeylerinin anadolu lisesi öğrencilerine göre daha yüksek çıktığını belirtmiştir. Bizim çalışmamızda ise öğrencilerin okudukları bölümlere göre anlamlı farklılık görülmemesinin sebebi öğrencilerin üniversite öğrenimine devam eden öğrenciler ile çalışılmış olması düşünülebilir. Buluş (1997), üniversite

öğrencilerinde yalnızlığı belirlemek amacıyla 1996-1997 yıllarında Pamukkale Üniversitesi'nde eğitim gören tüm lisans öğrencilerini çalışmasına dahil etmiştir. Bölümlere göre dağılımında Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencilerinin yüksek yalnızlık düzeyi sonucuna ulaşırken İşletme bölümü öğrencilerinin ise en düşük yalnızlık düzeyi sonucuna ulaşmıştır. Bir diğer yalnızlık üzerine yapılmış olan Yalaz Seçim ve ark. (2014)'nın çalışmasıdır. Bu çalışmada ise Akdeniz Üniversitesi'nde Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda 3 farklı bölümde okuyan öğrencilerin yalnızlık düzeylerini araştırmak amacıyla uygulanan bir anket çalışmasıdır. Araştırma sonucunda bankacılık- sigortacılık programı öğrencilerinin yüksek oranda yalnızlık puanı aldığı görülürken, ağırlama işletmeciliği programı öğrencilerinin daha düşük yalnızlık puanı aldığı sonucuna ulaşılmış olup bizim çalışmamız ile çelişki göstermektedir. Mersin Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin tükenmişlik düzeylerini öğrenim gördükleri fakülte ve yüksekokula göre ayıran Gündüz ve ark. (2012), çalışmalarında bölümler arasında puanların anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Tansel (2015) de üniversite öğrencilerindeki tükenmişlik düzeyinin bölümler arasında farklılaştığını çalışmasında belirtmiştir. Özdel ve ark. (2002), üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi isimli çalışmalarında “Beck Depresyon Ölçeği” kullanarak anket çalışması yapmışlardır. Bölümlere göre incelediklerinde en yüksek puan ortalaması fen edebiyat fakültesinde çıkarken, en düşük puan ise iktisat fakültesindeki öğrencilerde çıkmıştır. Bizim çalışmamızda öğrenim görülen bölüm farketmeksizin öğrencilerin travma düzeylerinin benzer olduğu görülmüştür. Bunun nedeni olarak ise elde ettiğimiz verilerde bölümler arasında farkın olmamasının sebepleri arasında çalışma grubunda yer alan tüm öğrencilerin depresi yaşamış olması ve depremden etkilenmiş olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Bizim çalışmamızda 11 ili etkisi altına alan Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerinde oluşan travma düzeyi çoğu öğrencide benzer oranda yüksek çıkmıştır. Aydoğdu ve Fofana (2023) ise çalışmalarını depremin küçük çocuklar üzerindeki etkisine bakarak incelemiş olup araştırmalarının sonucunda küçük çocukların vücut sağlıklarında problemlerin olduğunu bunun beraberinde beslenmelerinde, eğitimlerinde, sosyal ve günlük yaşantılarında, psikolojilerinde

olmak üzere birçok alanda depremin etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Yaşanılan doğal afetlerden sonra zorlu yaşam koşullarıyla karşılaşan çocuklarda ciddi oranda ruhsal açıdan problemlerin geliştiğini ifade etmişlerdir. Bizim çalışmamızla karşılaştıracak olursak eğer doğal afeti yaşamış her kimse yaşı, okuduğu alanı, sınıfı ve eğitim düzeyi fark etmeksizin depremin etkisine, şiddetine onda yarattığı zarara göre farklı boyutlarda etkilenebilir ve travma yaşayabilir.

Diğer bir çalışmada ise Yorulmaz ve Karadeniz (2021), afetlerin mental sağlığa etkileri adlı araştırmalarında afeti yaşamış olan farklı yaş gruplarına ait kişilerin travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, depresyon, uyku ve yeme bozukluğu gibi ciddi sağlık sorunlarının görüldüğünü belirtmişlerdir. Bizim çalışmamızda ise depremi yaşamış oldukları illerde ve okumuş oldukları bölümlerde travma düzeylerine göre bir farklılaşma görülmezken öğrenim gördükleri sınıflarda bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Bunun bir sebebi olarak ise farklılık oluşturan sınıflardaki öğrencilerin; depremde daha fazla etkilenmesi, kayıp vermesi, zor koşullarda mücadele etmeleri gibi birçok faktörün etkisi olabilir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Geçmişten günümüze çok sayıda doğal afet meydana gelmiştir. Bizlerin gücünün yetersiz kaldığı, imkânların yok olduğu ve psikolojik açıdan da problemlere sebep olan afetler mevcut olan canlıların hayatını tehlikeye sokmuş veya sona erdirmiştir. Afet türleri incelendiğinde toplamda 31 farklı doğal afetin 28 tanesi meteorolojik kaynaklı oluşmaktadır. Diğer jeolojik kaynaklı afetlerin temelinde ise yer kabuğu veya yer yüzeyi etkili olmaktadır. Depremler de bunların başında gelmektedir. Türkiye yeryüzünün en hareketli deprem kuşaklarının arasında bulunur. Bulunduğu kuşakta yaklaşık olarak dünya üzerinde gerçekleşen depremlerin yüzde yirmisinin oluştuğu, ülkemizin de ortalama %92'sinin fay hattı ile çevrili olmasından dolayı deprem yaklaşık olarak her beş yılda bir büyük yıkımlara sebebiyet vermektedir. Diğer afetlere oranla depremin oluşturduğu ekonomik kayıp ve verdiği diğer hasarlar ülkemiz açısından çok önemlidir. Bunun neticesinde depremin beraberinde getirdiği büyük risklerle de karşı karşıya kalmaktadır. Çalışmamızda da bahsettiğimiz gibi asrın felaketi olarak adlandırılan 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş depremi 11 ili etkilemiştir ve beraberinde binlerce insanın hayatını kaybettiği ve yaralandığı bir deprem olarak ülkemiz için çok büyük acılara sebep olmuştur.

Travma, deri bütünlüğünün bozulduğu herhangi bir durumun oluşması olarak ve bir tepki sonucu dışarıdan gelen uyaranla insan vücudunun yapısını bozan durum olarak açıklanabilir. Travmalar ruhsal ve fiziksel olarak iki alt başlık altında ele alınmaktadır. Çalışmamızda travmanın ruhsal etkileri üzerine odaklandık. Depremler, sadece toplumsal düzeni bozmakla kalmaz aynı zamanda sosyal problemlere de sebep olur. Bu nedenle kişilerin ruh sağlığını da olumsuz yönde etkilemektedir. Deprem sonrası ortaya çıkan travma sonrası stres bozukluğunun en önemli özellikleri afet anı ile ilgili düşüncelerin beyinde tekrar etmesi, deprem anını hatırlatacak durumlarla karşılaşılması, sinirlilik ve dikkat dağınıklığı sorunu, yalnızlık ve uyku problemleridir. 6 Şubat tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş depremi, hiç beklenmedik zamanda gerçekleşmesi, insanların hazırlıksız yakalanması ve ruhsal etkilenmenin de fazla olmasından dolayı kitlesel travma olarak kabul edilir. Birçok faktörün etkileyebileceği gibi depremin şiddeti de bu durumu etkiler. Özellikle evsizlik oranı, insanların çevrelerinde kayıplar yaşaması önemli ruhsal sağlık sorunları ortaya çıkarabilir.

Beraberinde yaşanan fiziksel engellilik, çeşitli enfeksiyona bağlı hastalıklar veya salgınlar gibi sağlık problemleri de ortaya çıkabilir. Ruhsal yönden beraberinde depresif düşünceler, anksiyete belirtileri görülebilir. Bu psikolojik travmalar, kişilerin duygusal, zihinsel ve fiziksel açıdan zararlar görmesine neden olur. Ayrıca psikolojik travmalar kişilerin yaşamına zarar veren ve kişiyi ruhsal problemlere sürükleyen trajik olaylar bütünüdür. Böyle büyük afetlerin ardından yeni bir yaşam kurmak, umutsuzluğu bir kenara bırakıp umut etmek, kaybettiklerimizin yerini yenileriyle tamamlamak oldukça önemlidir.

Bizim çalışmamızda Kahramanmaraş merkezli depremi yaşayan üniversite öğrencilerindeki travma düzeyinlerini belirlemek; cinsiyete, öğrenim görülen sınıfa, depremin yaşandığı anda bulunan ile ve öğrenime devam edilen bölüme göre farklılaşması incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerindeki travma düzeyleri, cinsiyet ve öğrenime devam edilen sınıfa göre farklılaşırken depremin yaşandığı anda bulunan ile ve öğrenime devam edilen bölüme göre farklılaşmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda cinsiyet faktöründe kadınlar ve erkekler arasındaki duygusal farklılıkların travmatik olaylardan farklı etkilenmelerini sağlamıştır diyebiliriz. Öğrencilerin devam ettikleri sınıflara göre de farklı gelişim dönemlerinde bulunmaları muhtemeldir. Dolayısıyla duygusal durumlarında oluşabilecek farklılıklar travma düzeylerini etkilemiş olabilir.

Öğrencilerin depremi yaşadıkları illerde farklılığın travma düzeylerini etkilememiştir. Bunun sebebi ise art arda iki yıkıcı depremin yaşanması öğrencileri şiddetli olarak etkilemiş ve travma düzeylerinin de benzer olmasını sağlamış olabilir. Öğrencilerin öğrenime devam ettikleri bölümlerin de travma düzeylerine bir etkisinin bulunmamasının sebebi de benzer olarak öğrencilerin depremi şiddetli bir şekilde yaşamış olması olabilir.

Öğrencilerin bölümlerine bakıldığında acil yardım ve afet yönetimi, hemşirelik, ilk ve acil yardım gibi afet durumunda aktif görev alabilecek meslek gruplarının eğitiminin verildiği bölümlerde öğrenime devam eden öğrencilerin travma

düzeylerinin farklılık oluşturmaları gerektiği düşünülebilir. Bu araştırmada öğrenime devam edilen bölüme göre bir farklılık görülmemiştir. Araştırmacılara afet anında görev alabilecek bölümler ile diğer bölümlerin travma düzeylerine yönelik araştırma yapılması önerilebilir.

Depremi oluşturduğu travmayı kolay bir şekilde yok etmeyi sağlayacak herhangi bir yöntem yoktur. Kişinin önceki yaşam şekline uygun bir düzene geçmesi ile bu durum daha da hızlı atlatılabilir. Depremden sonraki evrede psikolojik destekle kişilere, yaşadıkları durumu ve duygularını açıkça ifade etme olanağı tanımak, zihinsel ve bedensel yönden dinlenmelerine fırsat vermek, yaşadıkları olayın kolay olmadığını ve beraberinde getireceği travmatik problemlerin onlarda oluşturacağı sıkıntılar konusunda bilgi vermek oldukça önemlidir. Bu afeti yaşamış bireylerin ilk başta konuşmak istememesi gayet normaldir ve bu durumda kişi asla zorlanmamalıdır kendi iradesine bırakılıp istediği zamanda konuşmasını beklemek onu daha da rahatlatacaktır.

Psikososyal destek afetin gerçekleşmesinden hemen sonra ilk müdahale olarak başlamalıdır. Afet sonrasında gelişebilecek her türlü problemin açığa çıkmasını bir miktar önlemek adına veya afet sonrası süreçte ise tekrar uyum içinde olunması için afetlerde psikolojik ilk yardım oldukça önemlidir. Psikolojik ilk yardım, gereksinim ve kaynakların değerlendirilmesiyle beraber başlayan bir müdahale aşamasıdır. Afeti yaşayan bireylerin güvende olduğunu hissettirme, duygularını ve o anda yaşadıklarını rahat bir şekilde ifade etmelerini kolaylaştırarak rahatlamalarını sağlamaktadır. Bu psikolojik ilk yardım afeti yaşamış olan bireylerle yüz yüze yapılabileceği gibi seminer, panel ve broşür yoluyla da yapılabilir.

Yaşanacak depremi engelleyemeyiz fakat neden olacağı hasarları ve can kayıplarını en aza indirmek mümkündür. Bu konuda bilinçli olmak toplumun eğitilmesi için gerekli olan tüm eğitimler ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından verilmeli, bina güçlendirme çalışmaları yapılmalı ve hasarlı olan binaların yeniden yapılması oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- AFAD (2023).** *Türkiye deprem tehlike haritası*. T.C. İçişleri Bakanlığı, <https://www.afad.gov.tr/turkiye-deprem-tehlike-haritasi> (Erişim Tarihi: 21.10.2023).
- Akay, G., Oğuzhan, H. ve Güdücü Tüfekçi, F. (2024).** Kahramanmaraş depremi sonrası üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyleri ile öznel iyi oluş durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Journal of University Research.*, 7(1), 40–47. doi:10.32329/uad.1358958
- Akcan, G. (2018).** Travma sonrası büyüme: bir gözden geçirme. *Journal of Faculty of Letters.*, 3(3), 61–70.
- Akkaş, H. H. (2023).** *Deprem bilinci*. In: Öztürk M., Kırca M. (Eds.), Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler. Gaziantep: Özgür Yayınları. s: 23–35.
- Anadolu Ajansı (2023).** 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi öncesi ve sonrası <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/kahramanmarasta-deprem-oncesi-ve-sonrasi-cekilen-fotograflar-kentteki-yikimi-ortaya-koyuyor/2834145> (Erişim tarihi: 26.10.2023).
- Altun, F. (2018).** Afetlerin ekonomik ve sosyal etkileri: Türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme. *Turkish Journal of Social Work*, 2(1), 1–15.
- Arslan, M. (2023).** Okul müdürlerinin 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi sonrası okullarda karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri. *JSHSR.*, 10(97), 1550–1559.
- Atılğan, Y. O. (2016).** *Van-Erciş Depreminde yakın kaybı yaşamış ergenlerin travma sonrası stres düzeyleri ve yas süreçlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 05.02.2024).
- Atlı, S. (2000).** *Yapısal olmayan elemanların depremdeki davranışı ve alınacak önlemler* (Yüksek Lisans Tezi). <https://polen.itu.edu.tr/items/4555c9bb-672a-4e8b-b5cc-141b8ec8aa3f>. (Erişim Tarihi: 19.02.2024).
- Aydoğdu, F. ve Fofana, A. (2023).** Depremin küçük çocuklar üzerindeki etkileri ve müdahale programları. *ICTAR.*, 4(7), 20–25.
- Bala, M. B. (2021).** *Deprem yaşayan bireylerde dini başa çıkma (2011 Van Depremi örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 02.02.2024)
- Bedirli, B. (2014).** *Deprem travmasının kronik psikolojik etkileri: Düzce Depremi'nden 14 yıl sonra travma sonrası stres ve depresyon belirtilerinin yaygınlığı ve ilişkili risk faktörleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 21.02.2024).
- Bıçakçı, A. ve Okumuş, E. E. (2023).** Depremin psikolojik etkileri ve yardım

çalışanları. *Avrasya Dosyası Dergisi.*, **14(1)**, 218–248.

Bozdoğan, Y. E. (2023). *Kahramanmaraş ili deprem risk değerlendirmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 16.03.2024).

Bozkurt, V. (2023). Deprem toplumsal boyutu. *Avrasya Dosyası Dergisi.*, **14(1)**, 77–99.

Brewin, C. R., Andrews, B. ve Valentine, J. D. (2000). Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *JCCP.*, **68(5)**, 748–766. doi:10.1037/0022-006X.68.5.748

Brown, C., Milke, M. ve Seville, E. (2011). Disaster waste management: A review article. *IJWMT.*, **31(6)**, 1085–1098.

Buluş, M. (1997). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık. *PAÜ. Eğitim Fak.Derg.*, **3(3)**, 82–90.

Burnett, H. J. ve Helm, H. W. (2013). Relationship between posttraumatic stress disorder, resilience, and religious orientation and practices among university student earthquake survivors in Haiti. *IJEMHHR.*, **15(2)**, 97–104.

Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Pegem Akademi* (27. bs.). Ankara.

Cengiz, S. ve Peker, A. (2023). Deprem sonrası yetişkin bireylerin depresyon düzeylerinin incelenmesi. *TRT Akademi.*, **8(18)**, 652–668. doi:10.37679/trta.1277689

Demirbaş Kurtoğlu, H. (2023). *2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası depremzedelerde posttravmatik stres bozukluğu, depresyon ve anksiyete bozukluğu yaygınlığının araştırılması* (Tıpta Uzmanlık Tezi). <https://tez.yok.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 10.03.2024).

Demirkan, E. ve Soyluk, A. (2023). *Deprem sonrası yangınlar*. 3. International congress on construction materials engineering and architecture. 25 - 27 Haziran 2023, Gaziantep/Türkiye, s:1-8

Dizer, D. (2008). *Sakarya ilindeki liseli ergenlerin 1999 Marmara Depremi sonrası travmayı algılama, sosyal destek sistemleri ve umutsuzluk belirtilerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 12.03.2024).

Edemen, M., Bircan, O., Okay, M., Yoldaş, H., Tugrul, R., Necimoğlu Güzel, M., Kurt, M.Ş., Aslan, A. (2023). Deprem nedir? Nasıl oluşur? Türkiye’de olmuş depremler ve etkileri nelerdir? Depremlere karşı alınabilecek tedbirler hususunda öneriler. *JSHSR.*, **10(93)**, 719–734.

Dünya Gazetesi (2023). 6 Şubat Depremi sonrası çıkan İskenderun Limanı yangını. <https://www.dunya.com/gundem/son-dakika-depremin-vurdugu-iskenderun-limaninda-yanin-haberi-685122>. (Erişim tarihi: 26.10.2023).

Eflanili, B. (2021). *Türkiyede afet yönetimi depremler* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 19.03.2024).

Erdoğan, B. (2023). Deprem sosyolojisi: 6 şubat felaketinin toplumsal ve kültürel boyutları. *TRT Akademi.*, **8(18)**, 718–725. doi:10.37679/trta.1306900

Ergünay, O. (2007). Türkiye'nin afet profili. *TMMOB AFET SEMPOZYUMU.*, **5(7)**, 1–14.

Erkal, T. ve Değerliyurt, M. (2009). Türkiye'de afet yönetimi. *Eastern Geographical Review.*, **14(22)**, 147–164.

Ertaş Beşir, Ş. ve Dereci, Ş. (2021). Deprem sırasında konut iç mekanlarında yapısal olmayan elemanların yarattığı riskler ve alınabilecek önlemler. *SMART JOURNAL.*, **7(42)**, 350–360.

Filazoğlu Çokluk, G. (2023). Deprem Psikolojik Etkileri ve. A. Kara ve R. Bazancir (Ed.), *Sosyal, İnsan ve İdari Bilimlerde Öncü Ve Çağdaş Çalışmalar* içinde (ss. 1335–1350). İzmir: Duvar Yayınevi.

Filiz, M., Karagöz, Y. ve Karaşin, Y. (2023). Depreme maruz kalan bireylerin psikolojik durumlarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *DÜSBED.*, **33(33)**, 236–250. doi:10.15182/diclesosbed.1263545

Fırat, M. (2022). Deprem ve toplumsal etkileri. *Tezkire Dergisi.*, **31**, 47–72.

Gezgin Yazıcı, H. ve Ökten, Ç. (2024). Türkiye'de Kahramanmaraş depremi'nden sonra hemşirelik öğrencilerinde yaşanan travmatik stres belirtileri, fiziksel belirtiler ve psikolojik sağlamlık. *JSWR.*, **4(1)**, 3–11. doi:10.57114/jswrpub.1396118

Gökler Danışman, I. ve Okay, D. (2017). Afetlerin çocuk ve ergenler üzerindeki etkileri ve müdahale yaklaşımları. *Türkiye Klinikleri.*, **2(3)**, 189–197.

Gündüz, B., Çapri, B. ve Gökçakan, Z. (2012). Üniversite öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *DUZGEFD.*, **19**, 38–55.

Hacıoğlu, M., Aker, T., Kutlar, T. ve Yaman, M. (2002). Deprem tipi travma sonrasında gelişen travma sonrası stres bozukluğu belirtileri alt tipleri. *BRSHH.*, **15(1)**, 4–15.

İşçi, C. (2008). Deprem nedir ve nasıl korunuruz? *Journal of Yasar University.*, **3(9)**, 959–983.

Kalaycı, T., Aygün, Ü. ve Sayır, F. (2023). Depremde çoklu travma yaklaşımı. *Ağrı Med J.*, **1(2)**, 22–25.

Karaağaç, H. (2023). Hastane afet yönetim sürecinde tıbbi sosyal hizmet uygulamaları: Kahramanmaraş depremleri üzerine bir değerlendirme. *A Journal of Disaster and Risk.*, **6(3)**, 1154–1166. doi:10.35341/afet.1282653

Karabulut, D. ve Bekler, T. (2019). Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri. *Doğ Afet Çev Derg.*, **5(2)**, 368–376. doi:10.21324/dacd.500356

Kirman, F. (2023). Deprem sonrası travmatik stres tepkileri ve sosyal medyada yansımaları. *ANTAKİYAT.*, **6(1)**, 15–30.

Kılıç, C. (2001). Psychological Responses to earthquakes in Turkey: assessment and treatment. Presentation in 7th European Conference on Traumatic Stress (ESTSS), Edinburgh.

Kılıç, C. ve Ulusoy, M. (2003). Psychological effects of the November 1999 earthquake in Turkey: An epidemiological study. *A Acta Psychiatr. Scand.*, **108(3)**, 232–238. doi:10.1034/j.1600-0447.2003.00119.x

Knight, B. G., Gatz, M., Heller, K. ve Bengtson, V. L. (2000). Age and emotional response to the Northridge earthquake: A longitudinal analysis. *Psychol. Aging.*, **15(4)**, 627–634. doi:10.1037/0882-7974.15.4.627

Koç, M. ve Yalçın, S. (2023). Afetlerde krize müdahale: Kahramanmaraş depreminde aile ve sosyal hizmetler bakanlığının çalışmaları. *JSWR.*, **3(2)**, 93–105. doi:10.57114/jswrpub.1257945

Korucu, T. Ş. ve Özer Kaya, D. (2023). Yeniden yaşama sarılmak : Deprem sonucu gelişen travma sonrası stres bozukluğu yönetiminde temel beden farkındalık terapisi. *İKÇÜSBFD.*, **8(2)**, 755–761.

Kula, N. (2002). Deprem ve dini başa çıkma. *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi.*, **1**, 234–255.

Kuman Tunçel, Ö. (2023). Deprem, kitlesel travma ve sonrası. *Arch Neuropsychiatry.*, **60(2)**, 97–98.

Kurt, E. ve Gülbahçe, A. (2019). Van depremini yaşayan öğrencilerin travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin incelenmesi. *ATASOBED.*, **23(3)**, 957–972.

Marangoz, M. ve İzci, Ç. (2023). Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler açısından değerlendirilmesi. *SOBBİAD.*, **24(52)**, 1–30.

Nakajima, Ş. (2012). Deprem ve sonrası psikolojisi. *Eur Arch Med Res.*, **28(Ek Sayı 2)**, 150–155. doi:10.5222/otd.sup2.2012.150

Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O. ve Oğuzhanoglu, N. K. (2002). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *A ANADOLU PSIKIYATR DE.*, **3**, 155–161.

Özkan, B. ve Çetinkaya Kutun, F. (2021). Afet psikolojisi. *Health Care Acad J.*, **8(3)**, 249–256.

Polat, M. (2013). *Helicobacter pylori* tanımlanmasında farklı yöntemlerin

uygulanması (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 15.03.2024).

Sabuncuoğlu, O., Çevikaslan, A. ve Berkem, M. (2003). Marmara depreminden etkilenen iki ayı bölgede ergenlerde depresyon, kaygı ve davranış. *Klinik Psikiyatri.*, **6(4)**, 189–197.

Şar, V. (2017). Savaş ve terör yaşantılarında travma sonrası stres. *Eur Arch Med Res.*, **33**, 114–120. doi:10.5222/otd.2017.114

Selçuk, E. ve Erem, M. (2022). Deprem öncesi hazırlık ve deprem anında yapılması gerekenler. *TOTBİD.*, **21(3)**, 249–252. doi:10.5578/totbid.dergisi.2022.33

Şen, G. (2021). An overview of disaster resilience. *TJHSL.*, **4(3)**, 106–115.

Serhat, M. (2021). *Türkiye’de 1999 Marmara Depremi’nden itibaren afet ve acil durumlarda psikososyal destek uygulamalarının gelişimi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 21.03.2024).

Shaluf, I. M. (2007). Disaster types. *DPM.*, **16(5)**, 704–717. doi:10.1108/09653560710837019

Shaw, J. A., Applegate, B. ve Schorr, C. (1996). Twenty-one-month follow-up study of school-age children exposed to Hurricane Andrew. *JAACAP.*, **35(3)**, 359–364. doi:10.1097/00004583-199603000-00018

Sönmez, M. B. (2022). Depremin psikolojik etkileri, psikolojik destek ve korkuyla baş etme. *TOTBİD.*, **21(3)**, 337–343. doi:10.5578/totbid.dergisi.2022.46

Tanhan, F. ve Kayri, M. (2013). Deprem sonrası travma düzeyini belirleme ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *KUYEB.*, **13(2)**, 1013–1025.

Tansel, B. (2015). Üniversite öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *CUFEJ.*, **44(2)**, 1–103.

Taşcı, F. ve Gökçe, O. Z. (2023). 6 şubat sonrası deprem bölgesinde yaşlılar: mevcut durum, ihtiyaçlar ve öneriler. *Senectus.*, **1(2)**, 271–291.

Tempo Online (t.y.). Deprem sırasında yapılması gereken çok kapan tutun hareketi <https://www.tempoonline.com.tr/cok-kapan-tutun-pozisyonu-nasil-alinir-afad-video/> (Erişim tarihi: 6.11.2023).

Tekin, S. ve Okuyan Akcan, S. (2023). 6 Şubat 2023 tarihinde (mw 7.7. ve mw 7.6) gerçekleşen depremler ile ilgili değerlendirmeler ve ilk analiz sonuçları.

Türk Dil Kurumu. (1992). *Türkçe sözlük*. İstanbul.

Whittaker, J., McLennan, B. ve Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. *IJDRR.*, **13**, 358–368. doi:10.1016/j.ijdr.2015.07.010

Yalaz Seçim, Ö., Alpar, O. ve Algür, S. (2014). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık: Akdeniz Üniversitesinde yapılan ampirik bir araştırma. *ESOSDER.*, **48(48)**, 200–215.

Yıldırım, S. (2023). 6 Şubat Kahramanmaraş depreminin psikososyal etkisi ve depremzedelere yönelik sürdürülebilir müdahalenin önemi üzerine bir gözlem araştırması. *Anasay.*, **(24)**, 133–153. doi:10.33404/anasay.1286368

Yıldız, B. ve Akkoyun, A. Z. (2023). Deprem sonrası psikiyatrik destek. *İKÇÜSBFD.*, **8(2)**, 817–820.

Yıldız, M. İ., Başterzi, A. D., Yıldırım, E. A., Yüksel, Ş., Aker, A. T., Semerci, B., ... Hacıoğlu Yıldırım, M. (2023). Deprem sonrası erken dönemde koruyucu ve tedavi edici ruh sağlığı hizmeti-Türkiye Psikiyatri Derneği uzman görüşü. *Türk Psikiyatri Derg.*, **34(1)**, 39–49.

Yılmaz, A. E. (2017). *Afet yönetimi I.* İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

Yolcu, M. (2021). *Deprem karakterine göre deprem kültürü ve farkındalık çalışmaları* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 02.03.2024).

Yorulmaz, D. S. ve Karadeniz, H. (2021). Afetlerin mental sağlığa etkileri. *Doğ Afet Çev Derg.*, **7(2)**, 392–398. doi:10.21324/dacd.786048

Yurtsever, P. A. (2002). *Deprem travması yaşamış yetişkinlerde travma sonrası stres bozukluğu ile savunma mekanizmalarının ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/35665.pdf>. (Erişim Tarihi: 13.03.2024).

EKLER

EK1: Etik kurul izni

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi: 06.09.2023 Çarşamba

Toplantı No:2023/09

Karar No: GO 2023/453

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık ve Biyomedikal Bilimler Ana Bilimdalı Yüksek Lisans Öğrencisi Edanur EKER'in, Öğretim Üyelerinden Doç Dr. Mûmin POLAT'ın danışmanlığında yürüteceği **"Üniversite Öğrencilerinde 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Deprem Sonrası Oluşan Travma Düzeyinin Belirlenmesi"** başlıklı proje önerisi araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, çalışmanın fikri, hukuki ve telif hakları bakımından sorumluluğu araştırma ekibine ait olması koşulu ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

EK2: Ölçek kullanım izinleri

EDANUR EKER21 Temmuz Cum 17:35 (3 gün önce)★↩⋮
Alıcı:
Fuat Bey merhaba, ben Edanur Eker Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde Yüksek Lisans öğrencisiyim. TOAD üzerinde gördüğüm Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeğinizi izniniz olursa eğer kendi tezimde kullanmak istiyorum.

fuat tanhan22 Temmuz Cmt 10:26 (2 gün önce)★
Selamlar Ölçek ektedir. Çalışmanızda kolaylıklar dilerim. Prof. Dr. Fuat TANHAN Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü Eğitim Fakültesi,

EDANUR EKER21 Tem 2023 17:48 (3 gün önce)★↩⋮
Alıcı:
Mustafa Bey merhaba, ben Edanur Eker Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde Yüksek Lisans öğrencisiyim. DÜSBED üzerinde yayınlanan Yalçın Bey ve Yusuf Bey'in de yer aldığı araştırma makaleniz olan Depreme Maruz Kalan Bireylerin Psikolojik Durumlarını Belirlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinizi izniniz olursa eğer kendi tezimde kullanmak istiyorum.

Mustafa FİLİZ12:50 (47 dakika önce)★↩⋮
Alıcı: ben
Merhaba Edanur Hanım.
Ölçeği, atıf göstermek şartıyla tabi ki kullanabilirsiniz. Ekte ölçeğin word halini ve kullanım yönergesini paylaşıyorum. Başarılar diliyorum. Görüşmek üzere.

EDANUR EKER>, 21 Tem 2023 Cum, 17:48 tarihinde şunu yazdı:

Bir ek • Gmail tarafından tarandı ⓘ

EK3: Ölçek

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremi Yaşayan Üniversite Öğrencilerinde Oluşan Travma Düzeyini Belirleme Anketi

SORULAR	1: Hiç Katılmıyorum	2: Biraz Katılıyorum	3: Orta Derecede Katılıyorum	4: Oldukça Katılıyorum	5: Çok Fazla Katılıyorum
1) Deprem anını düşündüğümde aklıma sık sık ölüm geliyor.					
2) Yaşadığım deprem sonrası günlük işlerime tamamen odaklanamıyorum.					
3) Deprem sonrası sevdiklerimden ayrılmaya korkusunu daha çok yaşamaya başladım.					
4) Yaşadığım depremde dolayı olumsuz hayaller kuruyorum.					
5) Deprem yaşamam nedeniyle yemek yeme davranışında sorunlar yaşıyorum.					
6) Yaşadığım deprem nedeniyle uyku kalitem çok düştü.					
7) Yaşadığım deprem nedeniyle rüyalarım değişti.					
8) Yaşadığım depremde dolayı daha çok sağlık sorunu yaşıyorum.					
9) Yaşadığım depremde dolayı kişiler arası ilişkilerde aramda sorun yaşıyorum.					
10) Yaşadığım deprem nedeniyle çalışma verimim azaldı.					
11) Depremde sonra dünya işleri bana anlamsız ve geçici geliyor.					
12) Yaşadığım depremde dolayı hayattan zevk alamıyorum.					
13) Yaşadığım deprem nedeniyle dini tutumlarımda olumlu yönde değişimler oldu.					
14) Yaşadığım deprem nedeniyle yaşam önceliklerim değişti.					
15) Depremi düşündükçe Allah'ın bana yeni bir fırsat vermesini diliyorum.					
16) Deprem sonrasında dini değerlere ve yararıya olan olumlu tutumum artmıştır.					
17) Yaşananları hak edecek bir günah işleyip işlemediğimi düşünüyorum.					
18) Yaşadığım depremi düşündükçe kendimi azırı derecede gergin hissediyorum.					
19) Sık sık deprem anı aklıma geliyor.					
20) Yaşadığım depremde dolayı kaygılıyım.					
21) Yaşadığım depremde dolayı ruh halim olumsuz yönde hızlı değişiyor.					
22) Yaşadığım depremde dolayı geleceğe dair pek umudum yok.					
23) Her an deprem olacağını gibi endişe ediyorum.					
24) Ani bir ses veya gürültü olduğunda irkiliyorum.					
25) Gördüğüm bina ve yapıların sağlam olup, olmamasına dikkat ediyorum.					
26) Eski binalara girmekten korkuyorum.					
27) Sosyal medya veya TV'den deprem ile ilgili haberler bana korku veriyor.					
28) Yaşadığım depremi düşündükçe, kalbim çarpmaya başlıyor, terlemeye ya da titremeye başlıyorum.					
29) Deprem olacak diye kapalı ortamlara giremiyorum.					
30) Yaşadığım depremde sonra olaylara daha olumlu yaklaşıyorum.					
31) Deprem sonrası günlük sorunlarım eskisi gibi beni rahatsız etmiyor.					
32) Deprem sonrası hiçbir şeyi garanti olarak görmüyorum.					

33) Yaşadığım depremden sonra belirsizlikle daha iyi başa çıkmayı öğrendiğimi düşünüyorum.					
34) Deprem sonrasında eskiden üzüldüğüm çoğu şeyin üzülmeye değmeyecek şeyler olduğunu öğrendim.					
35) Depremden sonra yaşadığım her günün değerini daha iyi anlıyorum.					
36) Deprem ile ilgili konuşmaktan kaçınıyorum.					
37) Deprem ile ilgili konuşmaları dinlemekten rahatsız oluyorum.					
38) Depremi hatırlatan dış faktörlerden (insan, mekân, konuşmalar vb.) kaçınıyorum.					
39) Depremde yaşanan olayları anlatmak beni korkutuyor.					
40) Depremde yaşanan olayları dinlemek beni korkutuyor.					
41) Deprem olabileceğini düşündüren şeylere bakmak (ğr, gökyüzü, deniz, hayvanlar, gibi) beni korkutuyor.					
42) İştah kaybı yaşıyorum.					
43) Daha öfkeli/sinirli biri oldum.					
44) Kabuslar görüyorum.					
45) Geleceğe ilişkin güven duygumu yitirdim.					
46) Artık hayatın hiçbir anlamı yokmuş gibi geliyor.					
47) Yaşadıklarım sonrasında yaşama isteğim azaldı.					
48) Deprem sonrasında hayatımda yaptıklarım ile ilişkin pişmanlıklarım arttı.					
49) Kendimi çok çaresiz/güçsüz hissediyorum.					
50) Yardıma muhtaç olmam onurumu kırıyor.					
51) Deprem sonrasında davranışlarıma/ilişkilerime daha çok dikkat etmeye başladım.					
52) Hayatımın değerini daha çok anladım.					
53) Çok duygusallaştım/durup dururken ağlıyorum.					
54) Çocuklarım/Annem-babam/tanıdıklarım arkadaşlarım için endişeleniyorum.					
55) Geleceğe ilişkin kaygılanıyorum.					
56) Uykumdan aniden uyanıyorum.					
57) Uykuya dalmakta güçlük çekiyorum.					
58) Daha az uyuyorum.					

EK4: Gönüllü olur formu

GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Araştırmanın Adı: “Üniversite Öğrencilerinde 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Deprem Sonrası Oluşan Travma Düzeyinin Belirlenmesi”]

Ülkemiz, yeryüzünün en hareketli deprem kuşaklarının arasında yer alan, Akdeniz, Alp Himalaya deprem kuşağında bulunmaktadır. Bu afet türü beklenmedik bir zamanda ortaya çıkmaktadır ve beraberinde birden fazla mal ve can kaybına sebep olmaktadır. Depremin gerçekleştiği bölgelerde yıkılan yapıların ve hayatlarını kaybeden insanların yanı sıra, bu felaketi yaşayan toplumların hayatlarında derinden sarsılmalar ve ciddi travmalar bırakır. Gerçekleşen bu doğal afeti yaşamak içinde bulunmak farklı boyutlarda sıkıntılar ve zorluklara sebep olur bu durumdan ötürü ise kişilerde uzun süren ruhsal ve psikolojik olarak da travmalar oluşabilmektedir. Depremin bireylerde yarattığı etkilerin oluşmasında, travmanın şiddeti kadar travmaya maruz kalmıktan sonraki evrede yaşanmış olan olumsuz olaylarda etkili olmaktadır. Depremzedeler için, barınma ihtiyaçları, havanın kötü seyretmesi, ailelerinden kayıp yaşamaları, psikolojik yönden desteğin gerçekleşmemesi, ölüm riski ile karşı karşıya olmaları bunların hepsi birleştiğinde bireylerde oldukça önemli boyutlarda travmalar yaşanabilmektedir.

Bu nedenle çalışmamız; 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş ve 11 ili etkisi altına almış olan deprem felaketini yaşamış üniversite öğrencilerindeki travma düzeyini belirlemek adına planlanmıştır.

Araştırmamız kapsamında sizlere Depreme Maruz Kalan Bireylerin Psikolojik Etkilerini Belirlemeye Yönelik Tutum Ölçeği ve Deprem Sonrası Travma Düzeyini Belirleme Ölçeği olmak üzere iki farklı ölçek kullanılarak toplamda 58 tane soru içeren bir anket uygulanacaktır.

Gönüllü olarak bu çalışmaya katılmayı reddetme hakkına sahipsiniz. Bu çalışmaya katılmanız size herhangi bir yükümlülük getirmeyecektir. Araştırmacı da eksik veya hatalı doldurulmuş anketleri çalışmadan çıkarma hakkına sahiptir.

Anketlerden elde edilen bilgiler kesinlikle gizli kalacaktır. Hassas olabileceğiniz kişisel bilgileriniz yalnızca araştırma amacıyla toplanacak ve işlenecektir. Çalışma verileri herhangi bir yayın ve raporda kullanılırken isminiz kullanılmayacak ve veriler izlenerek size ulaşılamayacaktır. Yukarıda gönüllüye araştırmadan önce verilmesi gereken bilgileri okudum.

Bunlar hakkında bana yazılı açıklamalar yapıldı. Bu koşullarla söz konusu araştırmaya kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının;

Adı:

Bölümü:

Soyadı:

Sınıfı:

Yaşı:

İl/ İlçe:

İmza

